Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(СВЕТ)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 91 (4382). | ЕРА, 30 июль 1970 шу. | Мах 2 кеп.

ХЬАЙБАШТА — шортта доакъар

Республика колхозийи совхозийи къахьегамхой чуйица бовлаш латт пятилетка тIеххьарча шера нюаш хьувкъадаь ялат. Эзараш гектараш тIара ялат хьекха а аьрда а даьннад, лаьгIлуш доагIа хьатташкара балхаш. Цхьабакъда юрта боахама къахьегамхой дехIама доацаш бисабац. Цар чуйиина лаьтташ оах, шозлагIа юв культураш дIаюв, кхы балхаш ду.

ХIанз колхозхоштеи совхозий болхлоштеи хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да хьайбашта Iай лаза доакъар Iалашдар. Из болх дIаболабенна тоъал ха я, хIаьта яхьадола балхаш да а даьл цу даькъе.

Еррига республика хьайийцача соахкарчул дикагIа лел боахамашка доакъар Iалашдара гIулакх. Эшача аьлах 40 процентал совгIа хIанзлехьа Iалашъяьй республика, дIадахача шера укх хана кийчдаь хинна доакъар планах пхелагIа дакъа мара дацар.

Дика вIаштIехьдаьхаа йол Iалашъяра балхаш Урус - Мартана района совхозашка. План 71 процент кхоачаш а еш хIанзле 5199 тонн йол аргIаш даь дIаоттаьй цар.

Кхы а дикагIа да гIулакхаш къаьст - къаьстача колхозашкеи совхозашкеи. ХIанзле доакъар Iалашдара план кхоачашъяь е из кхоачашъяра гарга болаш массехк боахам ба республике.

Хьаэцаргья, вай Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоз. План 3804 тонн йолча хIанзлехьа 4800 тонн йол Iалашъяьй, 220 тонн баьца хьоар кийчдаьд цу боахаме. Иззал доакъар Iалашде вIаштIехьдаргдацар колхоза механизаторий нагахьа санна колхозе из болх бе мел эша техника а йолаш лаьрххIа звеньяш вIашагIъехкаецарс.

Иштта дика латт доакъар кийчдара гIулакх Шаьла района «Прогресс», Наурски района «Терский» совхозашка. Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхозе кхычахьа.

Цхьабакъда массанахьа а лелац гIулакх иштта дика. Къаьст-къаьста боахамаш меттел бIарчча районаш а я республике цу лоархIамеча балха хаиахьа йоагIача тайпара терко ца еш.

Во лел доакъар Iалашделга, масала, Советски, Ведана, Ножай-Юрта, МалгIабика районашка. Эшачох кхоалагIа дакъа а дац цар кийчдаь доакъар. Хайра хIама даьдац цу районий боахамашка ялат чуйица даьннача кхашкара ча хьагуллара а. «Ингушский» совхоза цхьоалагIча отделене кхашкара ялат аьрда баьнна дукха ха йоллашехьа хIанз а тIехь ча хьагулде болабеннабац.

Цу тайпара масалаш дуккха а доалале йиш я. Цар цIаькха а хьахьокх ханийхьа доакъар кийчду бригадаш, звенош, отрядаш вIашагI а ехка, хIара балха сахьатах пайда а эцаш, техникагеи нахагеи бокъонца болх а байташ гIулакх вIаштIехьдаьккхача кхоачам хиллал йол а кхы доакъар а Iалашдеш хилар. Iан кийчонна сагота болча кулгалхошеи специалисташеи машина тIагIоргйоацачара бун мангалашца хьокхийт, хIанз деррига балхаш сихденнача хана машинаш мукъаяларга ца а хьежаш моллагIча транспортаца чудахь доакъар.

Из дин масала, лакхе белгаляьча районий боахамашка, цудухь цхьан шерен дуккхача шерашкеи тIаювла баьцаш шига хьекха баьнна тоъал ха я, хIаьта а фермай ковнаш хIанз а даьсса да. Дукха йол чуянза латт. Транспорт а болхлой а дуккагIча даькъе мукъабале а колхозийи совхозийи кулгалхоша, специалисташа теркам тIабахийтац деррига доакъар фермашта хьатIеозара, цунна лерттIа доал дара.

Укх тIеххьарча шерашка дуккхача колхозий, совхозий кулгалхой кхийттаб баьцах хьоар даккхар чIоагIа пайдане хиларах. Цу тайпара хьоар доаккха агрегаташ я хIанз боахамашка. Царех хIаране овсаре болх белга вIаштIехьдаьккхача республика оттаяь задани — 5 эзар тонн совгIа хьоар кийчделга кхоачашъяь дукха ха хургъяр. Бакъла хIанзалца аьлах даьккха хьоар планах 60 процент мара дац. Во пайда эц шоай хьоар доаккхача агрегатех Гудермеса района «Степной», Шелковской района «Красный пахарь», Грозненски района «Ермоловский» боахамашка.

Ховш да чаи ялат оардаш цох йоалла каги мел лоархIаме я Iай. Из мах бола доакъар хIанз а аргIаш а ца деш латт цхьадолча боахамий кхашка. Колхозийи совхозийи кулгалхой, специалистий тIехьатетта йиш йоаца декхар да дерригача чах аргIаш дар. Цу гIулакха оарцагIбаха беза опыт йола аргIаш дераш, аргIаш деча машинашка, волокушашка хадданза болх байта беза.

Вай лаьтташка шера ши хьувкъам кхебе йиш я, цхьабакъда массанахьа а йоагIача тайпара йоакхо яц доакъара шозлагIа юв культураш дIаера. Цу дикача резервах лерттIа пайда эцаш хилча дикка чIоагIъе йиш я доакъара база.

Къаьстта теркам тIабахийта беза хIанз доакъар Iалашдара боахамашка вIашагIъехкача бригадий звеньяйн болх вIаштIехьбаккхара. Царна эша техника, инвентарь яла еза. Доакъар кийчдераш шоай балха тIара а боахаш кхыча балхашка хьежабелга дIадаккха деза.

Доакъар кийчделга сихдара чIоагIа лоархIаме да механизаторий, берригача болхлой къахьегамцара безам совбоаккхаш йолча мероприятех шерра пайда эцилга.

Райисполкомаша, районий юрта боахама управленеша, боахамий партийни организацеша цахаддаш тIахьожам лоаттабе беза доакъар Iалашдара темпаш лакхъяра, кийчдаь даьнна доакъар хьайбаша Iа доаккхаргдолча хьатIаозара.

Доакъар дукхагIа Iалашдара резерваш хIара боахаме йолаш я. Шекара свекла, гидуаргаш, иштта кхыйола культураш чуэцача хьайбашта лоаттае йиш йола дукха отходаш хьакъаст. Уж йоа а ца еш Iалашъе хьажа беза боахамий кулгалхой, специалисташ. Республика колхозашкеи совхозашкеи силоса дIайийна хьажкIаш чуэца болабеннаб. ГIожа доакъар кхоачамхиллал Iалаш ца даьча боахамий кулгалхоша къаьстта теркам тIабахийта беза силос дукхагIа йоллара.

Дуккхача боахамашка тоъаш яц силоса хьажкIаш чуэца комбайнаш. Цудухьа йолчарех бизза пайда эца беза, кабола ялаташ чуэца комбайнаш силоса хьажкIаш хьоккхаргйолаш сиха кийчъе еза.

ХIара фермерча хьайбашта кхоачамболлаш доакъар Iалашделга юртбоахама къахьегамхой таханара эггара саготагIа дола декхар да. ХIанз цу гIулакха чIоагIа аьттув бола ха латт, цудухьа хIанз ледарло яьр Iай коргагIваьнна хьувзаргва.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Укх юбилейнии пятилетка тIеххьарчеи шера дика къахьег Грозненски маькх еча комбината чIоракаш деча цеха коллективо. Пятилетка ханал хьалха, 15 декабре кхоачашъергья аьша социалистически декхараш тIаийцадар цу цеха болхлоша.

Укх юбилейни шера цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарех комбината карара кара тела цIе байракхи ахчан премии еннай цеха коллективана. Темпаш лох ца йолийташ къахьег укх июль бетта а. Шоай кродукцена нах раьза хургбола наькъаш лех цар массаза. Иштта укх юбилейни шера керда, кхыча тайпара «Новая», «Чайная» яха чIоракаш де дIадоладаьд цар. ХIаьта уж чIоракаш нахя дика дIа а эц.

Иштта шоай цеха къахьегамасий лакха лоаттадеш хьайоагIа коммунистка Кавакади Валентина Алексеевна керте латта хьинар дола коллектив.

Тайп - тайпарча къамех вола 25 саг ва цу коллективе цхьа дезал санна барт болаш къахьегаш. Цхьаккха саг вац ший декхар кхоачаш ца деш, бакъда, комбината а, цеха а кулгалхоша къаьстта дика къахьегарах белгалбоах цхьабараш. Уж ба мастераш Дмитриева Нина Ивановна, Севостьянов Виталий, чIоракаш доттар Юнусова Лейла, машинистка Попова Ася.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

ЮРТА БОАХАМ КХЫ А ТОАБАРА

КПСС обкома XIII пленума соцам

«КПСС ЦК июльски (1970 ш). Пленума итогехи областной партийни организаце декхарехи» КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина яьча докладага ла а дийгIа, йийца а йийца, КПСС обкома пленумо белгалдаьккхар, парте XXIII-ча съездеи ЦК Пленумийи решенеш кхоачашъеш, колхозхоша, совхозий болхлоша города къахьегамхоша хьинаре хьал а лоацаш, республика юрта боахам дIахо а дегIабоалабаь хилар. Пятилетка дIадахача шерашка юкъера лаьрхIача шера яьккха валовой юртбоахама продукци 221,8 миллион сома маьха хилар, царел хьалхарча хIара шера яьккхар диъ шера 182,5 миллион сома маьха мара ца хиннача вешта аьлча 23 процент дукхагIа хиннай.

Шера юккъера лаьрхIа 1966 — 1969 шерашка республике 414 эзар тонн ялат даьккхар 1961—1965 шерашка 399 эзар тонн мара ца яьккхача. Шера юкъера лаьрхIа ганараш, шекара свекла, комсаш, тхьамка дуккагIа даьккхад, дукхагIа даьхад баьцадаараш, коартолаш. Республика бIарчча хьайийцача диъ шера ялат кийчдара план 105 процент кхоачашъяьй, план 500 эзар тонн йолча Даьхен амбарашка чутессад 528 эзар тонн ялат.

1961 — 1965 шерашка юкъера лаьрхIача шера даьккха валовой дулх 14 эзар тонн мара ца хиннача 1966—1969 шерашка 16,3 эзар тонн хилар, шура — 68,7 эзар тонн мара ца хиннача 84,5 эзар тонн, фуаш — 29,4 миллион мара ца хиннача 39,2 миллион, тха — 1922 тонн мара ца хиннача 2197 тонн. Хьайбаш эцара план республика кхоачашйир 105 процент, шурен фуаши — 100, тха — 111 процент.

Пятилетка дIадахача шерашка дикка чIоагIъелар республика юрта боахама материально - технически база. Колхозашкеи совхозашкеи кхаьчар 3400 трактор, 1500 массе тайпа комбайн, 1880 мухь кхухьеи легковойи автомобиль, дуккха кхыйола машинаши оборудовании. Геттара дукха тIаера минеральни удобренеш, гербицидаш, баьцовгIаш лораю кхыйола средстваш.

1966 — 1969 шерашка республике хин боахам буллача дIадахIд 46,5 миллион сом пачхьалкхени миллион сом совгIа колхозийи ахча. 16 эзар гектар хула хий дулла лаьтта кийчдаьд, долаш дола 11,6 эзар гектар хий дулла лаьтта нийсдаь, шаьрдаь товдаьд, ушал йола 0,7 эзар гектар лаьтта докъадаьд.

Республике чIоагIлуш я колхозийи совхозийи экономика, цу ларда тIа лакхлу юртарча къахьегамхой вахара материальни хьал. 1965 шера хинначоа юхе колхозхоша юккъера лаьрхIа бетта доаккхар 23 проценти совхозий болхлой алапи 11 проценти лакхденнад. Юрта дукха хьалду наха чубахен культурно - бытовойи гIирсаш.

Республика юрта боахам дегIабоалабеча цхьайола дика результаташ йоллашехьа цIенхаштара кхоачамбоацараш а да. Цхьайола продукташ яхарен къахьегама овсарле лакхъярен хьакъехьа колхозаши совхозаши КПСС XXIII-ча съезда Директиваша пятилеткана оттабаьча боарамга кхаьчаяц. Цхьадолча боахамашка ледара къахьег ялати кхыйола культураши хьувкъаяра, хIаьта иштта хьайбай продуктивность лакхъяра. Оасар дIа ца даккхар бахьан долаш, баьцовгIаштеи хьайбаштеи зеннерча садоахкача хIамашцеи лазарашцеи ледара къовсам лоаттабарах дукха продукци йов. Кхоачамболлаш пайда эцац техниках, удобренеех, ледара юкъекхувл боахам лелабара дикагIйола приемаш, къахьегами производствои дикагIа вIаштIехьъяккхара формаши методаши.

Республика юрта боахаме хIанз а мела къестаду юртбоахама комплексни механизаци, мелиораци, химизаци яра дешаш, ледара юкъекхувл Iилманеи дикагIча опытан карагIдаьннараш.

Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи цIенхаштта кхоачамбоацараш да хьайбай боахама хьалхле лелаеча, шерагара шерага кхоачашъяц доахан, къаьстта дахка доахан дебадара планаш. Кхоачамболлаш вIаштIехьъяьккхац доакъара база, во кхоачашду фермаш хьалъелгеи царна механизаци елгеи. Кхоачамхиллал терко яц племенной балха, хьайбашта искусственни осеменени яра, ветеринарно - профилактически балха боарам лакхбара.

Республика колхозашкеи совхозашкеи ледара бу экономически болх. МабоаггIара боаржабаьбац рузкъан кхом барен лорадареи къовсам. Доходаш лакхлушшехь, цхьайолча колхозашка кIезига дIаухийт средстваш общественни производство шеръярга, административно - доал дара аппарат лелаяра совлен расходаш ю. Цхьадолча боахамашка алапи къахьегама овсарлеи сихагIа лакхлу, средстваш пайда ца эцаш лоаттаю, лоха я фондаотдача, оборотни средстваш йоаггIача дIа ца йохийташ моттигаш я.

Советски органаша, юртбоахама а мелиорацеи хин боахамеи а министерстваша, «Грозвино», «Консервплодоовощ», «Сельхозтехника» яхача объединенеша, «Скотопром» треста, цар моттигерча органаша ледара хьалхле лелаю юртбоахама производствана, эца мабоаггIара тIагIертта кхы а биззагIа пайда нийбац колхозийи совхозийи производства резервах, массаза а шоай ханнахьа къоастадац лаьтта леладара, хьайбай, боахама, продукцега дIадодар лохдара дешаш, боахама доал ца дар, паччахьалкхен планаш кхоачашъеча, дисциплина ца хилар, лаьттаех рациональни пайда ца эцар мегийт. Моттигашка дийна организаторски болх бара метта республикански юртбоахама ведомстваша дуккагIа йола ха дIайохийт тайп-тайпара справкаш, докладаш, отчеташ оттаярга, нaггахьа мара хилац колхозашкеи совхозашкеи, царна кIезига ду практически новкъостал.

КПСС цхьайолча райкомаша — Грозненски, Надтеречни, Наьсарен, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, иштта Гудермесски МалгIабикен горкомаша хIанз а КПСС XXIII съезда решенеща маяхарра эргабаьккхабац шоай болх, дIахо а юрта боахам дегIабоалабара юххьанцарча партийни организацей лоархIами бехктокхами ледара лакхбу, производства керттерча участкашка коммунисташ балха тIа нийса дIаоттабара кIезига йоакхо ю. юрта боахама продукташ яхарен уж паччахьалкхенга йохкарен чIоаггIа йола планаши декхараши кхоачашдеча цхьаболча кулгалхойи коммунистийи дисциплина ца хилар мегийт.

Дуккхача районашка лохача боараме латт массово - политически, агитационни болх. Ледара, формальни гIулакх леладу яхьа хьалхле лелаеча, дуккхача даькъе тIанийца декхараш организаторски балхаца чIоагIдац, кхоачашдац.

Республика промышленни предприятешеи гIишлошъеча организацешеи хIанз а кIезига практически новкъостал ду юрта боахама.

Мога а бах, хьалхле лелаяраи кхоачашбараи тIанийцаб КПСС ЦК июльски Пленума соцам, «Юрта боахама даькъе парте аргIанара декхараш» яхача КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева доклада тIа яь выводаши предложенеши.

Областной партийни организаце керттера декхар да юрта боахама материально - технически база чIоагIъяра, лаьтта леладари хьайбай боахами дIахо а лакхбара, колхозийи совхозийи чурча ресурсех мамогга дукхагIа пайда эцара ларда тIа кхы а чехкагIа юрта боахам дегIабоалабар. ДикагIа пайда эца беза лаьттаех, техниках, удобренеех, лакхъе еза общественни производства эффективность, дикка лакхъе еза къахьегама овсарле, лохде деза юртбоахама продукци яккхарга дIадодар.

КПСС ЦК июльски (1970 ш.). Пленума решенешца хьалхле а лелаеш, обкома бюро, республика Министрий Совет, КПСС горкомаш, райкомаш, къахьегамхой депутатий городскойи районийи Советий исполкомаш, юртбоахама органаш, юххьанцара партийни организацеш, колхозаш, совхозаш декхарийла я юртбоахама еррига культураш дукхагIа хьувкъаяраи ялат, шекара свекла, ганараш, комсаш, баьцадаараш, коартолаш, кхыйола продукташ хадданза дукхагIа яхараи тIехьара деррига чахалкъа къовсам шербе.

Укх тIеххьарча диъ шера юккъера лоархIаш шера хинначул гектара тIара 5 центнер дукхагIа хьувкъае еза республике ялата культураш. ДукхагIа хьувкъийта еза технически, доакъара, кхыйола культураш. Из де лерхIаш колхозашкеи совхозашкеи йоар-

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

КПСС XXIV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Поповича цIерагIарча улицагIа кога гIирс бу фабрика хьалъеш я № 8 йолча СМУ комплексни бригада. Укх шера март бетта хьалйотта йолаяьй цар керттера здани. Цига къаьстта дика къахьег каменщика Макуев Вахида. Кадай бу цо болх, тай техча санна нийса, шаьра дотт пенаш. 7 ноябрь тIакхоачаш фабрика хьалъяь яккха лерхI бригада коллективо. Из да цо КПСС XXIV съезда кийчду совгIат.

СУРТА ТIА: Макуев Вахид болх беш воал.

И. Плиева сурт.

7 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ!

Парте XXIV-ча съезда яха йоаггIача тайпара накъаяхха кийчлуш йолча республика промышленни предприятей коллективаш тIа-тIа дукхагIа лакхъю мехкдаьтта даккхара, мехкдаьтта продукташ хьаяра, мехкдаьтта химе, машинаши оборудовании яйгача а кхачан а промышленноста продукци хьаяра темпаш. Цар ворхI бетта план ханал хьалха, 26 июле, кхоачашъяьй продукцена реализаци яра боарамаи дукхагIа йолча лоархIамегIарча изделештеи.

Ер бутт бовлехьа Нохч-ГIалгIайчен промышленносто планал совгIа лургья итташ миллионаш сомий маьха продукци.

Республика бIарчча хьайийцача продукцена реализаци яра боарам 1969 шера хьалхарча ворхI беттаца нийсбича бархI процент лакхбеннаб, из дикка лакхагIа хул пятилетка чакхйоалача шера оттаьча заданел. Яхье баьннараш та юкъе хьалха латт мехкдаьттахой.

«Октябрьнефть» мехкдаьтта промысловикаша лаьрхIача ханал ворхI ди хьалхагIен «Сунжанефть» мехкдаьтта промысловикаша 19 ди хьалхагIен кхоачашъяьй 1970 шера ворхI бетта план. Ленина орден лелаю «Грознефть» объединени бIарчча хьайийцача планал совгIа хIанзле а даьккхад 220 эзар тонн мехкдаьтта.

ВорхI бетта план ханал дикка хьалхагIа кхоачашъяьй Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводо, Шерипова цIерагIча нефтемаслозаводо, производственно - товарни контора, Грозненски химически комбинато, «Нефтехимзапчасть» заводо, мехкдаьтта газови управлене, хIамаш тегача производствай объединене, Ассински консервни заводо, макаронни фабрика, дукхача кхыча предприятеша.

Экономически стимулировани чIоагIъяр, керда техника юкъеккхахьар, технологии производство вIаштIехьйоаккхилгеи эргадаькка тоадар, рационализаторски изобретательски болх тоабар, производственни фондех пайда дикагIа эцар бахьан долаш къахьегама овсарле соахк укх ханна хинначунца нийсйича ийс процент совгIа лакхъеннай.

ДукхагIа яьккха еррига а хIанз яц аьнна йола продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккхай.

КХАШКАРА ЧУЙИРЗАЙ КОМБАЙНАШ

Республика дукхагIдолча боахамашка ялатеи ялата-бобовии культураш (хьажкIаши дугеи доацаш) из а чуйица йолаш латт.

Ялаташ хьекха а аьрда а даьннад Наурски, Грозненски, Надтеречни, Шелковской районий боахамашка. ТIеххьарча гектараш тIара ялат чуэцаш ба Ачхой-Мартана, МалгIабика, Сунженски, Урус-Мартана районий механизатораш. Селхан IуйрийнаДаьхен амбарашка республика колхозашкареи совхозашкареи хьанхаьча на бола ялат 106824 тонн да е планах 85,4 процент. Самардийнахь 2148 тонн ялат дехкад вай боахамаша. Цу даькъе Грозненски района дехкар 1466 тонн да, план кхоачашъяра а 1300 тонн кхы йохна еза цар. Хетаргахь селхан из я дIаденна хила дезаш да.

Ялат дохкара план кхоачаш ца еш кхы а ши район я республике — Наьсарени МалгIабикеи. МалгIабика района тIадисар 1600 тонн ялат да. Геттара тIеxьдоах из гIулаих кертторча даьнъе из тIадиса ялат дохка дезаш йолча «Ингушский» совхозо. Самардийнахь 74 тонн мара ялат дIакхаьчадац цу районера паччахьалкхен пункташка.

ДIадахача шерачул дикагIа хьийнъад укх шера Наьсарен района кхашка ялат. ХIара гектара тIара 21 центнерал совгIа оард кIаи мунхи. Цхьабакъда гектара тIехьадоах ялаташ чуэцилга. План кхоачашъяра кхы а 2200 тонн ялат дохна деза цар, хIаьта денна цар дохнар юкъера лаьрхIача 300—350 тонн мара дац.

Лакха хьувкъам кхебаьб укх шера республика кхаш леладераша хIара гектара тIара чуденад юкъера лаьрхIача 20,3 центнер ялат, хIаьта Сунженски районе — 23,4 центнер, Шаьла районе — 23,5 центнер, Урус-Мартана районе — 24,5 центнер.

Вай къаьст - къаьстача боахамаша кхедаь ялат кхы а тIех да. Геттара дика хьийнъад ялат Грозненски района «Атагинский», Урус-Мартана района «Гойтинский», Надтеречни района «Знаменский» яхача совхозий кхашка, хIаьта иштта Сунженски, Шаьла, Шелковской районий цхьайолча колхозашеи совхозашеи. Кхо ди хьалха чуэцанза диса дар ворхI эзар гектара тIара ялаташ, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача тиъо центнер йоалаш хилча кхы а 14 эзар тонн ялат чудахьаргда кхашкара, тIакхиха на бола ялат дохкара план тIехкхоачашъера республика.

Ка бола ялат чуийца баьнна механизаторашта хIанз новкъостал чуэцара тIехкхьадоагIача кийче еш ба, гурахьа а хьатIадоагIача шера бIаьсти а культураш дIае лаьтта аха доладаьд.

ВАЙ ПРЕССА КЕРТТЕРА ДЕКХАР

ХьатIадоагIача шера март бетта гуллургйолча КПСС XXIV-ча аргIанарча съезда кийчлуш да советски коммунистий дуккха миллионий эскар, деррига вай халкъ. Съезд гулъергхиларах болча кхао политически къахьегамен хьинар чIоагIа айдаьд болхлой класса, колхозни ахархой, советски интеллигенце мутIарашка. Наха керте латтачен цар творчески хьинар дегIакхувлачен парте цар низаш тIадерзаду пхе шера план толаме кхоачашъяра. Даьхен экономически оборонни низ дIахо чIоагIбара, вай коммунистически идеалаш дерригIа кхоачашъяра.

Цунца белгалбоалаш ба тахан вай мехка кепайоазон, радио, телевидене гIулакхашкара керттера лостам. Ленински парте деналера гIонча йолча вай пресса ше коллективни пропагандист, агитатор, паькха организатор хиларах тарра бизза пайда эца беза парте хьалхашка увттаду исторически декхараш кхоачашдеча.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарна дувзаденна боккха идейно-политически, творчески болх баьб советски кепайоазоно, телевидене, радиос. ДIахо а уйла тIаяхийта, кIоарга, пайда лургболаш йола пропаганда е езаш я уж марксизма-ленинизма беркатеча идеяшта, парте XXIV-ча съездеи КПСС ЦК Пленумийи решенешта, «Ленина гIулакх дахаш а котдувлаш а да» яхача нов. Л. И. Брежнева доклада тIарча выводаштеи положенештеи. Вай экономика, Iилма, культура толамаш, машарен социализман чIоагIале хиларах тарра Советски Союза тIа-тIа лакхлуш латта низи авторитети, коммунизм хьалъеча кулгалдеш лостам телаши йолча КПСС роль, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама, ерригача антиимпериалистически фронта цхьоагIо чIоагIъяр духьа цо лоаттабу къовсам массе оагIорахьара бувзанза баргбац. Из никъ вай прессе органически цхьана тарбеш хила беза кIоаргга хьехам барца а карара а боахама-политически декхараш толаме кхоачашдар духьа, Iилма - технически прогресса темпаш сихъелга, халкъа боахама деррига доакъаш тIа-тIа дукхагIа айделга, советски халкъа материальни культурни хьал лакхделга Iалашдеш йола парте экономически политика кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабара къахьегамхой низаш оарцагIдахарца а.

КПСС XXIV-ча съезда яха йоаггIача тайпара накъаякхар духьа, пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа лелаеча яхьа байракх айний къахьегача Москвас. Яхьа инициаторий декхарашка оттадаьд къахьегама овсарле дикка лакхъелга, Iилманеи техникачеи керда карагIдаьннараш сихагIа производствана юкъе кхухьелга, экономе чIоагIа режим Iалашъелга. Москвичий патриотически почин чIоаггIа хьаллоацаш я берригача мехка, халкъа боахама берригача доакъой къахьегамхошта юкъе. Газеташ, телевидени, радио декхарийла я предприятешка, гIишлонашка, колхозашка, совхозашка тIаийца декхараш кхоачашдара лелам массе оагIорахьарен ма баррен хьахьувкха, хьалхалаттарашта карагIдаьннараш вIашагIтохен дIадовзийтен, кулгалду кадраш, беррига къахьегамхой лакха дисциплина хургйолча а шоашта тIадиллача гIулакха хьалхара бехктокхам хетаргболча а уйланца хьалкхебе.

Социалистически яхь ювцара гIулакха маьхера опыт Iоаяьй вай пресса. Цхьабакъда, къаьнарча цхьан опытага доглаьха Iе мегаргдац. Экономически дегIаахара хIанзарча этапа хьалхашка дикалца кхы а лакхагIча лагIа тIа йоалаш айеннай яхь. Цо хьахьокх мехка Iилма технически прогресс, производства интенсификаци ма могга сихъе безам болаш партии халкъан хилар. Кердадар ходаларах, боахама гIулакхий проблемашца квалифицированни никъ лелабарах, яхь хьахьокхача хана саготагIа дола карара гIулакхаши вай перспективаши кхетамца цхьана гаръярах дола дош тахан селлара яра цудухьа отт газетийи журналийи редакцешта, телевиденена, радиона хьалхашка.

ХIанз къаьстта лоархIаме да яхье дакъа лоацарий хьинар шера план ханал хьалха кхоачашъяра, хьувкъам цIена чуэцара, паччахьалкхен план - заказ хIара боахамо кхоачашии тIехкхоачашии яра, сихагIа керда мощносташ хьалъяран караерзаяран, предприятешта технически реконструкци яра тIадерзаде новкъостал дар.

Съезда кийчо еча хана партийни организацешка отчеташи хоржамаши хургда. Кепайоазоно, телевидене, радиос къаьстта уйла тIаяхийта йоагIа партийни организацеша боахами культурен дегIакхувлара кулгалдара стилеи метдашкеи, партена чухьара вахар дегIакхувлача керда хьахиннен-хьахулаши мел долча хIамайна новкъостал де деза коммунистий хьинар айдара.

Кердадар холугла, общество де-гIаахара лаьцаеш факташи кIоарга хьовла хиллачу прессах органически доаллаш гIулакх да. Кепайоазон, телевидени, радио гIулакхаш КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумаш хиннача производства резерваш пайда дикагIа эцаре ... гIаьояреи хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо арадаьнначул а тIехьагIа дIаьхий хиннад журналистски практикера корта болаш долча гIулакхий уйла чIоагIъяь. рабселькоровски активацара редакцей бувзамаш шердара новкъостал даь долча беркатеча творчески кердадарашца. Цунца цхьана кепайоазон органаш хIанз а кIезига яц вахарцара никъ тIагIоллара лелабара, вай экономикеи культуреи дегIаахара хIанзарча этапо дIадехараш кхоачамболаш теркал ца дара, идеологически балха дешаш кIезига дувцара эйп доаллаш.

Кепайоазонна, телевиденена, радиона деш дола кулгал чIоагIдар — КПСС XXIV-ча съезда кийчо еча юкъагIа партийни организацей лоархIамеча декхарех цаI. Цудухьа цар эггара хьалха редакцешта новкъостал де деза балха планаш белгалъяра, партийни комитеташка уж бокъонца ювцара, йоакхо е еза пресса арайоахача материалий чулоацам дIахо тоабарей царех боала пайда лакхбарей. Вай пресса — общественноста хетарий трибуна. Партийни комитеташа фе ладувгIа деза цуноазага, къахьегамхоша цу тIа тела предложенеш Iомаен вIашагIъеттеи еза, сихха чакхдакхха деза царех де доагIар.

Кепайоазув, радио, телевидени боккхача лоархIаме я парте ленински политика чакхъяккхар духьа, коммунизма материально-технически база хьаяра йоккха программа кхоачашъяр, социалистически общественни отношенеш эргайоахаш тоаяр, керда тайпа саг хьалкхевар духьа лоаттабеча къовсаме. Пресса болхлой декхар — шоай идейно - теоретически боарам кIаьд ца луш лакхбар, дешаращцареи активацареи редакцей бувзамаш дегIакхувлар, газета хIара номера, телевиденеи радиои хIара передача эффективность кхы а лакхагIа айяр.

(27 июлера «Правда» передовая).

ЮРТА БОАХАМ КХЫ А ТОАБАРА

(Нистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

жае а кхоачашъе а еза лаьтта леладара культура лакхъяра гIулакхий система — дIадийнар дикагIа хьувкъаргдолаш лаьтта тоадара, эггара дукхагIа хьувкъа сорташ дIадера, севооборотащ караерзаяра, хьувкъам бовлга дIалаккхара гIулакхаш.

Дувцилге йоацаш кхоачашъе еза 1971 — 1975 шерашка оттаяь ялат кийчдара чIоагIа план.

Партийни, советски, юртбоахама органаш декхарийла я товарни ялат доаккхача хIара колхозои совхозои чIоагIа план кхоачашъярал совгIа, пхе шера кIезигагIа дале а планал тIех 35 процент ялат дохкаргдола гIулакхаш де.

1971 — 1975 шерашка дикка дукхагIа хилийта еза паччахьалкхенга йохка шекара свекла, генараш, комсаш, баьцадаараш, коартолаш, тхьамка, лаьттанцара йоала кхыйола продукташ.

Къаьстта лоархIам бе беза хьайбай продукташ дIахо а дукхагIа яхара. Парте горкомашкара, райкомашкара, къахьегамхой депутатий городской районнии Советашкара, юрта боахама министерствагара «Скотопром» трестагара, «Грозвино», Консервплодоовощ» объединенешкара, колхозийи совхозийи кулгалхошкара, партийни организацешкара хьадех хьайбай боахамера кхоачамбоацераш хьалда дIададахар, КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советои оттаяьча экономически стимулех кхы а дукхагIа пайда эцилга Iалашдар; йохкача хьайбай продукташта тIакхийттача маьхех хьахинна средстваш эггара хьалха производство шеръярга, хьайбаш дебадарга, доакъара база дегIайоалаярга, чIоагIъярга, фермаш хьалъярга, производство технически Iалашъярга дIаяхийтар, цу ларда тIа 1971 — 1975 шерашка чIоагIагIа йола паччахьалкхен план кхоачашъергйолаш укх эггара гаргагIча хана дулх, шура, фуаш, тха дукхагIа даккхар, хIаьта иштта хIара колхозои совхозои планал совгIа хIара шера 8—10 процент продукци йохкилга Iалашдар.

Цхьайолча районашка, колхозашка, совхозашка доахан, къаьстта дахка доахан дебадара дешай хьакъехьа лаьца нийса доаца гIулакх дIадаккха деза. Мамогга дукхагIа дебаде деза хьайбаш коа тIара оалхазараш, лакхъе еза цар продуктивность.

Племенной болх лакхбе беза, хьайбашта искусственни осеменени еча, ремонтни къона хьайбаш хьалкхедеча, хьайбаш ца дойташ лорадеча дола кхоачамбоацараш дIадаха деза.

ТIехьа а ца тетташ гIулакхаш де деза хьайбай боахамера керттера декхараш кхоачашдара — хIара колхозеи совхозеи общественни хьайбаш. хIаьта иштта колхозхойи совхозий болхлойи шоай доалахьара хьайбаш дизза Iалашдергдола доакъара чIоагIа тешаме база хьаяра, лаьттана деш дола агротехнически гIулакхаш тоаде а доакъара культураш дукхагIа хьувкъае а еза, дукхагIа дIае еза дуккхача шера хула бобови баьцаш, ка бола — бобови смесаш, доакъара овлаш, харбазаши пасташи. ШерагIа боаржабе беза Iалама лаьгIенаш тоаяра, культурни яраш хьаяра болх, тоаде деза баьций дIадув фу леладелга. ШерагIа юкъейоалае еза доакъар кийчдара керда технологи — йол искусственни йокъаелга, баьца хьоар доаккхилга, сенаж елга.

Шехашттара порядок оттае еза доакъарий учет леляеча а уж лорадеча а, царех боккха пайда эцилга Iалашде деза. ГIожен мушен доакъар чакхдаккхараи хьайбашта дилла кийчдараи, дика ялата смесаш, муж, шурийна метта йода хIама кийчъяра йола механизированни цехаш хьалъе еза фермашка.

ХьатIайоагIача пятилетке капитальни гIишлош хьалъяра боарам чIоагIа лакхлургхилара лоархIам а беш, КПСС обкома бюро, республика Министрий Совет, «Чечингсельстрой» трест, «Чечингколхозстрой» объединени, «Чечингпромстрой» гIишлошъю управлени декхарийла йойла производственно - технически база шеръяраи чIоагIъяраи, сборни аьшкабетона конструкцеш, моттигера гIишлошъю материалаш дукхагIа арахецара дола гIулакхаш де. Керттерадар латт юртара гIишлош хьалъяра темпаш сихъярахи уж дикагIа хьалъярахи. Къаьстта теркам тIабахийта беза шура яккхара, доахани хьакхарчи йорстаяра, механизированни комлексаш, птицефабрикаш кролякий дулх доаккха комплексаш хьалъяра.

Юрта боахама министерствагара, «Грозвино», «Консервплодоовощ» объединенешкара, «Скотопром» трестагара, колхозийи совхозийи кулгалхошкара, «Чечингсельстрой» трестагара, «Чечингколхозстрой» объединенегара, «Чечингпромстрой» гIишлошъеча управленегара, «Чечингводстройгара», гIишлошъеча кхыча организацешкара хьадех юрта боахаме дола уж белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахар, дувцилге йоацаш юртбоахама объекташ эксплуатаце дIаялара паччахьалкхен заданеш кхоачашъяраи къоастаеш йола средстваш йизза караерзаяраи коллективаш оарцагIъяхар.

Заказчикашкара, проектни организацешкара хьадеха деза подрядчикаш дика проектно - сметни документацеш Iалашъяр, финансироване дешаш шоай ханнахьа къоастадар, гIишлош хьалъяра балхаш дика дайтара лоаттабу тIахьожам лакхбар.

Республика промышленни гIишлошъю организацеши предприятеши юкъеоза еза колхозашкеи совхозашкеи гIишлош хьалъяра, механизаци яра, уж хица Iалашъяра.

Республика госплана тIадиллад юрта боахама министерстваца, кхыча юртбоахама ведомстваща, промышленнии гIишлошъечен ведомствай, организацей, предприятей кулгалхошца цхьана укх шера а хьатIадоагIача пхе шера а юрта боахаме гIишлошъеча организацейи промышленни предприятейи дергдолча подрядни балхий хьалда дола боарамаш къоастадар а республика Министрий Советe йоаггIаш йола предложенеш хьагульяр а.

«Консервплодоовощ», «Грозвино» объединенеш, шура кийчъяреи шурий промышленностеи управлени, кхачан промышленноста министерство декхарийла я болх беш йола предприятеш шеръяреи керда яраш хьалъяреи чотах 1975 шу тIакхоачаш шера 85—90 миллион условни банка ергIолаш консервни заводий мощносташ дукхагIа хулга, предприятеша сменах 150 тонн шура чакхйоаккхилга, чхьагIара заводаша шера 35—40 эзар тонн комсаш чакхйоахилге Iалашде, юртбоахама бедал хьачуэцача йоаггIаш йола порядок оттаяра, предприятеш технически дикагIа Iалашъяра, производстве рузкъа кIезигагIа довра, социалистически рузкъа лорадара гIулакхаш де.

Боккха лоархIам бу хьатIадоагIача пхе шера колхозаштен совхозаштен ялат а кхыйола юртбоахама продукташ а йохкара планаш нийсса оттаяра. Продукташ эцара чIоагIа планаш массе а оагIорахьара бакъахьа оттаяь хила еза. ЛоархIаме да хIара боахама тороний, Iаламеи экономически башхалоний, цун специализаце, хIаьта иштта цунга керда техника, удобренеш кхачара, мелиорированни лаьтташ шердара лоархIам бар.

Юртбоахама, заготовительни, советски, партийни органий, колхозийи совхозийи партийни организацейи кулгалхойи теркам тIабахийтаб местничества, юртбоахама продукташ кийчъяра паччахьалкхен планаш кхоачашъеча дисциплина ца хилара факташ йолаш хилара. Уж тайпа явленеш дIаяхара хьалда дола гIулакхаш тIанйцад. Ялат, хIаьта иштта кхыйола продукташ эцара чIоагIа план массане а кхоачашъе езаш я. Из хувца а кхоачаш ца е а йиш йоацаш я.

Лаьттанцара йоалеи хьайбайи продукташ кийчъяра паччахьалкхен план кхоачашъяри планал совгIа продукци йохкара юкъе хьинаре дакъа лацари колхозийи совхозийи эггара хьалхара декхар да.

Лаьтташта мелиораци яра Iалаьмате боккха лоархIам хилар белгал а доаккхаш, хьатIадоагIача пхе шера данза даргдоацаш лсархIалда е мелиоративни балхаш: 17,6 эзар гектар хий декха керда лаьтта эксплуатаце дIададар, хий декха 4 эзар гектар лаьтта шаьрдаь, нийсдаь тоадар, 16,4 эзар гектар лаьтта мелиоративни тоадар, 29,3 эзар гектара тIа йолаш йола оросительни система эргаьккха тоаяр.

Хий дехкача лаьттара дикка дукхагIа ялат чуда деза. ДукхагIа дIаде деза дуга Гудермеса а кхыча а районашка. Лаьттана хулача эрозеца а лаьтта михех лорадара дIаегIа хьу лораяра а къовсам лоаттабара кхы а шерагIа комплексни балхаш делга Iалашде деза.

Республика Министрий Совета тIадиллад 1971 — 1975 шерашка дергдолча мелиоративни балхий программа кхоачашъяра хьалда дола гIулакхаш оттадари чIоагIдари.

КПСС горкомаш, райкомаш, къахьегамхой депутатий районнии городской Советий исполкомаш, юртбоахама органаш, колхозийи совхозийи юкхьанцара партийни организацеш, кулгалхой декхарийла ба хьайбай боахаме деча халача балхашта механизаци яра къаьстта теркам тIабахийта, тракторашa а юрта боахама машинаша а лакха овсарле йолаш болх бара, колхозашка, совхозашка, «Сельхозтехника» организацешка болх байтара дола гIулакхаш де. юрта боахаме механизаторий хаданза йола кадраш чIоагIъяра радикальни гIулакхаш де, лакха овсарле йолаш къахьегара, болх бара материальни безам лакхбара, моральни стимулаш айяра эша хьалаш хилийтара, хIаьта иштта культурно - бытовой хьалаш тоадара йоакхо а еш.

Юртбоахама производстве дегIаахара перспективни проблемаш къоастаергйолш, юртбоахама культурай чIоаггIа хьувкъаш дола керда сорташ дIадуалга сихдергдолаш. дикагIча фух дола хьайбаш леладергдолаш Iилма учреждeней болх тоабара гIулакхаш кхоачашде, хIаьта иштта колхозаштен совхозаштен эшача продукце хIара тайпа даккхара эггара пайданегIеи дарегIеи йола технологически процессаши механизаце керда средстваши оттае декхарийла я республика юрта боахама министерство. БаьцовгIаштен хьайбаштен зенне йолча садоаллача хIамашцеи лазарашцен лоаттабеча къовсама керда методаш юкъейоалае гIорта деза. къаьстта баьцовгIаш лораяра биологически средстваш а йоалаеш. Юртбоахама Iилма учреждeнеи дешара заведенеи материально - технически база чIоагIъе еза.

Эггара боккхагIа лоархIам бола аргIанара декхар да колхозашка а паччахьалкхен боахамашка а 1971 шера, кердача пятилетка хьалхарча шера, 525 эзар тоннал кIезигагIа доацаш ялат, 33 эзар тонн цIена дулх, 110 эзар тонн шура, 58 миллион фуаш, 2300 тонн тха даккхар. ХIаьта иштта дикка дукхагIа технически культураш, баьцадаараш, кхыйола юртбоахама продукташ яхар.

Хьалхашка оттадаь декхар толамца кхоачашдара республика партийни, советски, юртбоахама органаш, колхозийи совхозийи кулгалхой, специалисташ декхарийла ба гурахь ялат дIадера лаьтта лоацача хана а дика а кийчде, хьалха кийчъю зибь кийчъе 600 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш, органически 100 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш минеральни удобренеш товса. 1971 шера хургдола ялат дIаде деза хьалхарча класса фуца, тIоадал чуйолийташ хий дилла деза. 1971 шера гектара тIара лерхIаш лоамашта юхерча зоне 30 центнер, центральни зоне — 25, йокъал оттача арарча зоне — 20—22 центнер ялат даккха деза. Хий дехкача лаьтта хIара гектара тIара гурахь ювча культурай 40 центнер, хьажкIий 45—50 центнер, дуга 40—45 центнер, шекара свекла 300—350 центнер, баьцадеарий 200 — 220 центнер яккха еза.

Хьайбай боахаме эша резерваш хьае, хьайбаши коа тIара оалхазараши дебаде, цкъа яхкача хьакхарашта, шинарашта кхы тIа искусственни осеменени е, гурахь мамогга дукхагIа дахкача жена а духхьашха даьхкача жена а искусственни осеменени е, кхы тIа къона коа тIара оалхазараш хьалкхеде, колхозхойи совхозий болхлойи къоначa доахана контрактаци е еза.

Хьайбай продуктивность лакхъе, 1971 шера юкъера лаьрхIача Iаттагара 2100 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха, хIаьта городашта гонахьарча шурий боахамашка 2300 килограмм, котама тIехьара 135 фуъ гулде, устагIанна тIера 4,3 килограмм тха даккха деза.

Хьайбай боахам кхоачамхиллал доакъарца Iалашбе, из дара йолаш йолча торонех бизза пайда эца, шоаш тIаьнна понаш а дIайийна баьцаш а хьакха, дерригача чах аргIаш де, гIадамаш, шекара свекла буц чуэца, комсаш Iайда юхейнсача хIамаех пайда эша беза, гурахье а дика моша конвейер кийчъе еза.

Партийни организацей, берригача коммунистий теркам тIабахийтаб кадраш дIа-юха нийсъяра а парна кхетам балара а, дисциплина лакхъяра, тIадиллача гIулакхах, советски законаш дувцилга йоацаш леладарахи кхоачашдарахи бола бехктокхам лакхбара. Юрта къахьегамхошта къаьстта лоархIам болаш да лаьттах дола закон, колхоза керда Устав кхоачашдар.

Юрта боахама министерствагара, мелиораци хий боахамеи министерствагара, «Сельхозтехника» объединенегара, моттигашка йолча заготовительни органашкара, партийни советски органашкара, берригача болхлошкара пленумо хьадийхар боахама доал ца дарца, лаьттах, паччахьалкхени колхозни средстваех пайда ийбеча рузкъа доадарца, местничества инждивенчески гучадувлача гIулакхашца хьалда къовсам лоаттабар. Къахьегама овсарле алапел хьалха лакхлургйола, фондсотдача лакхлургйола гIулакхаш де деза, дукхагIа средстваш дIаахийта еза общественни боахам дегIабоалабаргеи чIоагIбаргеи. Колхозаштен совхозаштен юкъейоалаяза яргьяц боахама расчет, лакхбе беза финансово боахама балха бола тIахьожам. Цу даькъе боккха лоархIам болаш я профсоюзни комсомольскии организацеш, юрта Советаш, колхозий советаш, халкъа тIахьожама комитеташ.

Юрта боахама даькъера хала декхараш чакхдахаро еррригача партийни организацешкара дIадехаргда дуккха низ тIабахийтар, цар политически организаторски балха боарам лакхбар, городеи юртеи къахьегамхой социалистически яхь шерра йоаржаяр.

Юрта партийни организацей кенттера теркам тIабодаш хила дз колхозашкеи совхозашкеи лаьтта леладареи хьайбай боахамеи культура лакхъяра. Iилманеи дикагIйолча практиканеи карагIдаьннараш юкъедоаладара, капитальни вложенеех, лаьттаех, техниках, удобренеех, кхыча материальни ресурсех, ахчан средстваех эффективни пайда эцара, къахьегама овсарле лакхъяра, цу ларда тIа еррига юртбоахама продукташ дукхагIа яхара а паччахьалкхенга дукхагIа йохкара а, юрта вахар дIахо а тоадара дешаш.

Колхозхой, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ декхарийла ба юрта боахам дегIабоалабара планаш кхоачашъяраи тIеххкоачашъяраи социалистическа яхь шерагIа йоаржае.

КПСС обком тийшар юрта боахам дIахо а дегIабоалабарах йола КПСС ЦК июльски Пленума решенеш республика коммунисташеи берригача къахьегамхошеи цхьа барт а болаш могаергхилар. Уж кхоачашъярах хургда даха мадоагтIара КПСС XXIV съезда накъадахар.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Коммунистий кхаш

Каст-каста кхашка ухаш волча сага ховргда из нах санна эрга да кхаш а.

Къаьгга гучаяьлар сона из белгало укх деношка «Назрановский» совхоза кхашка нийсвелча.

Белажага кхоач хIанз-со юкъе лела хьажкIаш. Iаьржо-баьццара бос бола низ бола лордаш хьатIаетталуш хоалу. Лаьтта хьалхьоадаьл кIоарглуш, шерлуш доагIача низ болча овлаша. ЦаI йоархIилг гац юкъе. Хьу санна урагIа а яха кхотаеннача хьажкIаша маьлхах къайлаяьхай оасара баьцаш. Кхы дегIаяхка гIоарал а доцаш Iажаг1 а енна ягIийсай уж. Нагахьа санна догI ца делхаш ха отте а хьажкIий сомача хений овлашта тоъала тIоадал Iоаяьй даьча гувнаша. Иштта 150 гектар лаьтта дIа а лаьца михо теркабеш латт из Iаьржобаьццара хьажкIий форд.

ХIанз кха дIалейзачул тIехьагIа цун да дIавовзийтаргва аз. Из ва Мальсагов Осман.

Мишта вIаштIехьдаьннад цу сутарча ахархочун, коммуниста ший кха иштта хозле? КIеззига хьажкIаш лакх а енна оасарца керттера къовсам цо дIаболабаьча хана цахаддаш догIаш делха доладелар Наьсаре. Хи чу вода саг кIалхара воаккхаш санна юкъ-юкъе чулелхаш доахача маккех, культиваторех хIама хилацар, лаьттах сов тIаьда а долаш дIагалаш хулар, оасара баьцаш дIатедацар, хьажкIаш каг а еш легайора.

Ший лоалахошта наIар тIа аха волавелар Осман. ДIахайтар цо шийна хулаш латта-бохам, керчура бала. Кхийтар цо яхачох нах, оарцагIбаьлар. Хьа кер боагаш хилча наьха бар а лоталу. ТIехь-тIехьа дукхагIа хулар Османа ший «Белоруса» тIехьарча тележкаца аракхувла нах. Юххера а кховзткъеи пхийтта саг хилар царех. Цел бе а белла новкъостал деш, тIахьожам лоаттабеш чакхволар Осман. Делкъийга хIама дуача хана дукха беседаш йора гектарникашца царна баьча балхах фу лургда, юртбоахам дегIабоалабара хьалхашка латта декхараш дIадовзийтар.

Цу гIулакхах дIа ме кхет шоай дезал а кхувлаш болх сихагIа бе баьлар гектарникаш, яхь яьржар царна юкъе. Шатуров ГIазмахьмада ший 5 дезалхо хьа а воалаваь 3 гектара тIа оасар дир. Гойгов Хьасана — шин гектара тIа, иштта кхычар а. ХIанз юкъ-юкъе шоай участкашка «фу хьал» да хьажа ух гектарникаш.

Иштта оарцагIваьлар цу культура сий юха айде чIоагIо яь республике цIи хеза звеньевой. ХIанзе а гуш да цун ка яргйолга. ХIара гектара тIара 40 центнер фуалъяькa хьажкIаш чуя лаьрхIаа цо.

Теркам тIабахийта Iунал деш леладу ший гидуаргий кха цу Аьлте-Юртарча отделене Османаца дукхача шерашка къахьегаш хьавоагIача коммуниста Хаштыров Хьажмурда а. Из культура кхеяра цун яр санна говзал йолаш механизатораш бац кхьметтел районе а. ДIадахача шера хIара гектара тIара 13,2 центнер генараш чудера цо. Укх шера 14-нега дIаккхачийта лаьрхIай из цифра Хьажмурда: ший тайпара белгалдаккха деза В. И. Ленин ваь юбилейни шу. Бокъонца технологе яххача тайпара макхаш даьхад, культиваци яьй, гербицидаш тайсай 300 гектар долча ший кхай тIа. ХIаьта догIаш делхача хана Османа санна нах оарцагI а боахаш юкъ-юкъерча участкаш тIа целашца оасар дайтар.

Иштта халонах ца къахкаш лакха хьувкъамаш кхедеш шоай коллектива сий лакха лоаттадеш хьабоагIа цу бригадера коммунисташ. Совхозе эггара дикагIа лоархIаш я из лаьтта леладара. Дика хьийкъад цу бригаде хIанз чуэцаш латта 800 гектар кIаи мукхи. Гектаро 22—23 центнер лу. ХIаьта цхьа бIаь гектар йолча участка хIара гектара тIара 29 центнер мукх баьлар. Елаенна я коммуниста Мальцев Дмитре юхь. Из ва дукхагIа долча даькъе цу дерригача ка болча ялаташта Iунал даьр. ХIанз тросови волокушаца сихха ча арадоахаш кхаш IоцIелдеш ва из. Цунна тIеххьа лушени еш боахк трактористаш Оздоев Рашид, Мислауров Iумар, Медведев Николай. ШоллагIча хьувкъама дIадув ялат лаьтта ца а оахаш дIаде лаьрхIад укхаза. Шозза лушени йича хийца севлкаш йохийт. хIана аьлча дукха йовчаш хиларца кIаьда да лаьтта, сов къахьега дезаш дац.

Каст-каста вIашагIбетталу коммунисташ шоай бригаде укх тIеххьарча хана (бригадир Джамбурнев Башир а волаш 5 ва уж укхаза). Дувца шортта да. Цар керттера тема я КПСС ЦК июльски Пленума решенеш, парте XXIV съезд хьаелла аьнна баь социам. Цар хьахьокх юртбоахаме йоккхий эргалонаш хургйолга. Дукха керда техника, оборудовани, механизаци, удобренеш йоагIаргья кхашка.

Пленумо къаьстта теркам тIабахийтаб кхыйолча культурашца хьажкIаши гидуаргаши ебаяра а. Османи Хьажмурди ба шоай лаьтта уж мишта дика хьувкъ дIахайта гIерташ. Цар опыт чIоагIа накъаяргья дIахо йодача хана.

Иштта беркатах диза, хоза да цу бригадерча коммунистий кхаш.

М. КАРАЕВ.

Москва СССР Iилмай Академе лакхача температурай институто юрта боахама электрификаци яра Ерригсоюзни институтаца цхьана керда «ТГ-75Г» яха автоматизированни теплогенератор кийчъяьй. Производственни заданеши гIирсаши, феца йIоахъеи вентиляци ен, соми баьцадаараши докъаде, Iан зьмалахь зданеш хьалъеча хана чухьара отделочни балхаш кхоачашдеш долча юкъагIа помещенеш йIоахъе лаьрхIа я из. Хий дIоахдеш кхы тIа а цхьаькха оборудовани а я цу теплогенератора. Цельсе 60 градус температура дIайхача фон 5300 кубически метр йоакхх сахьата кердача агрегато, цу гIулакха 8 килограмм фатаген мара ца доалеш. Къаьсттача конструкторски бюрои опытни производстве дуккха хьае йолаяьй керда теплогенератораш.

СУРТА ТIА: Куйбышевскии Черкасскии областашка дIаяхьийта кийчъяьча теплогенераторашка хьожаш воалл электрослесарь Н. Шалопанов.

В. Корзина сурт.
ТАСС фотохроника.

Де лерхIараш

КПСС ЦК июльски Пленума решенеш тIа белгалдаь кхоачамбоацараш тха района боахамашка а нийслуш да лоха я лаьтта леладара культура, махеттара хьувкъадац еррига юртбоахама культураш, лерттIа пайда эцац лаьттах, техниках, удобренеех. Цхьадолча боахамаша кхоачамхиллал средстваш хьакъестаяц производство керттера фондаши шеръяра. Тха района къахьегамхой а торо я хьатIадоагIача шера ялата культурай хьувкъам кхы а 6 центнер лакхбе. Кхоачам баь Iе йиш яц хIанзалца даьчох. Масала, 1961—1965 шерашка гектара хьувкъам юкъера лаьрхIача 15,6 центнерга кхоачар. Цул тIехьарча пятилетка шерашка гектара хьувкъам 5,4 центнер гIакхийтар.

Белгалде деза ер пятилетка чакхйоалача шера района боахамашка дерригa доаккхаргдола ялат 26 эзар тоннага дIаккхоачаргхилар. Вешта аьлча хьалха дIаяхача пятилетке даьккхачул 705 тонн дукхагIа хургда из. Укх тIехьарча шерашка тха района боахамашка гектара хьувкъам лакхбара чотах ялат кхеделга дикка алсамдаьккхад. Белгалде доагIа ялат дIадув лаьтташ гIерадаьнна мара тIа ца кхийттилга. Иштта, 1963 шера тха районе 14161 гектар оаха лаьтта дар, хIаьта укх шера ши эзар гаргга гектар кIезигденнад из. Цхьабакъда кердача пятилетка шерашка ялата культурай хьувкъам 27 центнерга дIаккхачийтача торо хургья хIара шера доаккха ялат 35 эзар тоннага дIакхоачаде. Вешта аьлча, укх шерачул нийс эзар тонн дукхагIа хургда из.

Цу тайпара бехктокхаме декхар кхоачашде торо йолаш да тха района боахамаш. Цкъа-дале кIезиг-дукха тIакхетаргда оаха лаьтташ. Къаьстта дукхагIа дIае лерхI оаха доакъара культураш. Уж хургья ялата культураех ткъо процент, хIаьта дуга дувш долча боахамашка — 25 процент. Цу гIулакхо а, хIаьта доакъара культурай гектара хьувкъам 60 центнерга дIаккхоачабаро а торо хулийтаргья хьайбай боахама шортта доакъар Iалашде. Цу тайппара лакхлургба кхыча культурай хьувкъам а: Гурахь дувча кIиша 28 центнерга кхаччалца, мукха — 24, дуга — 38, хьажкIай — 30, и. кх. дI.

Ялат дукхагIа хьувкъадара данза даргдоацаш гIулакх да севообороташ йизза балха юкъе яхьар, хьуна оасаш йогIар хий дехкача лаьттаех бизза пайда эцар, хIаьта кхашка дукхагIа минеральнии органическии удобренеш ехкар. Иштта, дуга, шекара свекла, хьажкIаш, баьцаадараш дийнача кхашка хIара гектара тIа 15 центнерал кIезигагIа йоацаш ехка еза минеральни удобренеш, хIаьта кхыйола культураш ювча кхай гектара тIа 5 центнерал кIезигагIа йоацаш.

Ялатий культурай хьувкъам лакхбара иштта лоархIаме хургда хIара шера юртбоахама культурай керда, дикагIа хьувкъа фу дIадер. Иштта, тIадоагIача шера хьувкъама оаха дIаде лерхI «Аврора», «Кавказ» сортах дола фу. Цу фух дола ялат дIаде деза бобови культураш гIахиннача ахпара хьисапе кийчдаьча лаьтта.

Иштта пайдане хургда ялата культураш вIашагI а эеш силоса дIаер: хьажкIаш, новраш, гидуаргаш. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья доакъар шортта Iалашдеи, хIаьта царел тIехьагIа юв культураш дика хьахилара аьттув бола хьалаш кийчдеи.

ХIара шера балха юкъе кхувла лерхI оаха хьалха латтача опытаи Iилманеи карагIдаьннараш. Цу хьакъехьа дукха болх бе безаргба тха лазарехи са доахкача зене хIамзехи дIайийна культураш лораеча, оасара духьала гербицидаш тувсача.

Уж еррига мероприятеш сихха балха юкъе йихьача торо хургья юртбоахама производство дикка дегIайоалае.

В. КОПАЕВ,
Гудермеса района юртбоахама управлене керттера агроном.

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

«Сунжанефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллектив толамца лоархIаяьй хьалхарча ах шера планах. 17 скважина капитально тоаяьй цо. №№ 132-А, 61-3, 71 йолча скважинашка хий тIадалар бахьан долаш шолхленца къахьега дийзар.

Къаьстта дика болх бир цеха коллективо июнь бетта. Планах 3 мара йоацача 4 скважина йистеяьккхар цо. Суходолов Василе бригада лакхерча горизонтага яьн начул тIехьагIа деннеи буси 14 тонн «Iаьржа дошув» даьккхар Карабулакерча № 17 йолча скважине.

Дикача хьоккхамашца чакхдаьхар Заманкулерча № 61 йолча скважинера ремонтни балхаш. Цу скважине Н. Н. Юрковске бригада лохерча мелови отложенешкара мехкдаьтта кIеж тохийтар. ТIехьтIехьа дукхагIа хул хьадоагIа мехкдаьтта. Юххьанца 10—20 тонн мара ца хиннача хIанз 50 тонн совгIа мехкдаьтта лу цу скважина деннеи буси. Геологаш цецбоалаш хIама хилар из скважина иштта юха дийн а енна дIаяхар. Дукха къахьега дийзар нов. Юрковске бригада из толам баккхара.

К. Юрковске бригада цехе вIашта кхозза хьалхара моттиги карара кара тела ЦIе байракхи яьккхай социалистически яхье. Баркалаш кхайкадарца, совгIаташ даларца белгалбаьхаб бригадерчарна меттел ерригача цеха болхлошта а хьоккхам телаш къахьега Мельдзихов Исраил, Келин Иван. Цар сурташ цеха сийлен Доска тIа хьалтехад.

Аушев Хасмахьмада бригада а овсаре къахьег. Чоалхане, хала балхаш даьчул тIехьагIа Ачалкхера № 78 йола скважина юха а болх бе йолаялийтар цун бригада болхлоша. Деннеи буси 50 тонн мехкдаьтта лу цо. Мастера Баев Виктора кислотаца обработка яьчул тIехьагIа скважине хьадоагIа мехкдаьтта шозза дукхагIа хилар.

Коммунистически къахьегама цIи лелаеча Вялков Владимира кулгалдеча бригада (ялх бригадах цу цхьаннена мара еннаяц из еза цIи) юха а болх бе йолаялийтача № 78-А йолча скважине деннеи буси 60 тонн «Iаьржа дошув» доаккх лакхерча мелови тIоянашкара. Цига хала балхаш леча белгалбаьлар бурувдеттараш Викарев Гаврили Хирьянов Ивани. Цеха кулгалхоша баркалаш кхайкадаьд царна. 1971 шера март бетта КПСС XXIV съезд хьаелл аьнна хоам баьчул тIехьагIа цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьегаш вахта дIахьош ба цеха болхлой.

В. ВОЛОДИН,
«Сунжанефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха воккхагIвола геолог.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI, 30 июль, 1970 шу.

Советски къахьегамхочун йоакхо яр

ВЦСПС Президиуме

ВЦСПС Президиумо соцам тIанйцаб «СССР Союзеи союзни республикайи къахьегама хьакъехьарча законодательства Лардаш чIоагIъярах дола Закон СССР Лакхехьарча Совето тIаэцарца дувзаденна профсоюзни организацей декхарий хьакъехьа».

Соцам тIа белгалдоаккх, къахьегамах долча законодательства Лардаш Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенои советски къахьегамхочун еш йола керда йоакхо хьахьоккхара дола тешал хилар. Уж тIаерзаяьй къахьегама гIулакхий даькъе социалистически законность чIоагIъяра, шоаш хьийгача къих хьахулараш дикагIа хилийтарца бола болхлой материальни безам совбаккхара, производства боарам боккха бара, производстванa доал деча юкъе болхлошкеи гIулакхерча нахагеи хьинаре дакъа лацийтара, къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяра.

Профсоюзий советаштеи комитеташтеи тIадиллад ССР Союзеи союзни республикайи законодательства Лардашта предприятешкарчеи учреждeнешкарчеи болхлоштен гIулакхерча нахаи юкъе шерра пропаганда елга. Предприятей красни уголокашкеи профсоюзни клубашкеи, культура Дворецашка а цIеношка а къахьегама законодательствах лаьца лекцеш ешилга, докладаш елга, хаттарийи жопийи сайренаш елга вIаштехьдаккха могадаьд. Предприятешкеи организацешкеи общественни юридически консультацеш яхка могаяьй болхлоштеи гIулакхерча нахаи цар бокъонаш дIайовзийтара а правови новкъостал дара а.

Соцамо профсоюзни советаши комитеташи декхарийла ю массаза болх беча производственни совещаней болх чIоагIбе а производства дешаш къоастадара, болхлой къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара даькъера юкъарча собраней лоархIам лакхбе а.

Профсоюзни организацешта тIадиллад къахьегамах мах теларап премеш теларап оттаяь системаш нийса юкъеккхахьара лоаттабу тIахьожам чIоагIбелга.

ВЦСПС Президиумо профсоюзий фабричии, заводской, моттигера комитеташ декхарийла яьй, ха чакхъяьнначул тIехьагIа балхаш дара мукъа луш, цу цхьан ханна уж лайташ дола бахьанаш хьагучалаха а уж дIадахара эша гIулакхаш чакхдоахилга администрацегара хьадеха а, законодательства тIа оттадьча тайпара хуле мара ха чакхъяьнначул тIехьагIа балхаш де мукъа ца бала. ТIадиллад болхлойи гIулакхерча наьхеи къахьегареи салаIареи режим кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбелгеи цу хьакъехьа доагIар дизза хьадехилгеи.

Профсоюзни организацешта могадаьд къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяр духьа лоаттабу къовсам чIоагIбелга. Социально-культурни гIулакхаш дара, чуIара хьалаш тоадара даькъе, белгалдоаккх соцам тIа, эггара хьалхарча аргIанна льготаш тела йоагIа дикагIболча болхлошта. Профсоюзни организацешта тIадиллад къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяра даькъе новкъостий судий лоархIам лакхбелга.

(ТАСС).

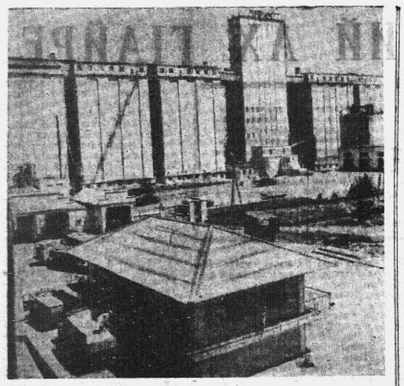
Облсовпрофа пленум

Нохч-ГIалгIай облсовпрофа аргIанара кхоалагIа пленум хилар юрта боахамеи заготовкайи болхлойи гIулакхерча наьхеи профсоюза обкомаца цхьана. «КПСС ЦК июльски Пленумеи ВЦСПС IX-ча пленумеи решенешца дувзаденна республика профсоюзни организацешта хьалхашка эггача декхарий хьакъехьарча» дешах лаьца доклад йир облсовпрофа председатела нов. Беляева.

Докладчика а хIаьта иштта преннеех къамаьлаш даьраша а — юрта боахамеи заготовкайи болхлойи гIулакхерча наьхеи профсоюза обкома председатела нов. Марченкос, машинаьккъа транспорта болхлой профсоюза райкома председатела нов. Дьяченкос, обсовпрофа президиума члена Грозненски шурий совхоза доярка нов. Далиевас, «Знаменский» совхоза директора нов. Завгаева, кхычар ма дарра дийцар боахамеи профсоюзни организацеша юртбоахама культурай хьувкъами хьайбай продуктивности лакхъяр духьа къовсам мишта лоаттабу, белгалдаьхар цу гIулакхапара цIенхашта кхоачамбоацараш.

Юрта шефски новкъостал делга вIаштгIехьдаккхара даькъе профсоюзни организацей гIулакхаш тоадара тIаберзабаь шерра соцам тIанйцар облсовпрофа пленумо.

С. ЧУХАРЕНКО.

СТАВРОПОЛЬСКИЙ КРАЙ. Дийнахь а бус а нахаддаш аргIерча наькъашка гIолла хьаух керда хьадаьннача кIихи мукхахи етта машинаш. Крае болх беш я ялаташ дIачуийду 42 пункт. Цар хIара деннен бийсаннен 200 эзар тоннага кхачалца ялат дIачуэш. Благодарненски ялат дIачуийдеча пункте хала мел долча балхашта механизаци яьй. Автомашина йоассаеш 6—7 минут мара ха йоаш.

СУРТА ТIА: ЦIеча Байракха орден лелаю Благодарненски ялат дIачуийду пункт.

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦ

ЧЮГГIА болх баьб «Производства резерваех пайда эцилга тоадарен халача боахаме экономе режим чIоагIъярен хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо Нохч-ГIалгIайчен предприятешка, организацешка, учреждениешка, колхозашка совхозашка дувцара.

8300 совгIа предложени еннай, хIаьта царга хьежжа 3174 йоккха мероприяти а кийчъяьй. Уж мероприятеш чакхъяхарах кходе мег аьнна хеташ дола ахча 14 млн. сом совгIа да.

ХIанз шоай низаш уж мероприятеш чахъяхара тIадерзадеш, къахьегамхошкара предложенеш гулъеш, Письмона хетабаь политико-массови болх беш я партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацеш.

Коллективашка Письмо дувцаро а цу тIа оттадаь декхараш кхоачашдара тIаберзабаь дIахо баьча берригача балхо а дикка айдаьд къахьегамхой балхен политически хьинар. Цо дикка аьттув баьккхар продукцена реализаци яра ах шера план республика промышленносто ханал хьалха — 25 июне кхоачашъяра.

ХIаьта а, тохкам баьчул тIехьагIа гучадаьнначох, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмоца дувзаденна партийни, профсоюзни, комсомольски комитеташа, юххьанцарча организацеша беш бола организаторски политически болх парте дIадехараша ма яххара ца хилар?

Бахьан малагIа да хIанзалца хиннача а хIанз долаш долча а кхоачамбоацарий? Цкъа-дале, из да, къаьст - къаьсттача коллективашка Письмо дувцалген къахьегамхой предложенешка хьежжа мероприятеш кийчъелген кампане хьисапе катехха леладар. Письмо корта а болаш дувцар миштта хул, нагахь санна из лоархIаме документ дувцара хетаяь Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-5 хинначa собране 280 сагах къамаьл даьраш верригаш а 3 саг мара ца хилча? Цхьа бахьан доацаш дац цу коллективе чакхъяха лаьрхIа дуккагIа йола мероприятеш а тIагIоллара, хаьдда маIан доацаш хилар, уж чакхъяхарах хургйола экономически эффект лаьрхIаяц, мероприятеш кхоачашъяра ханнахьа тIахьожам оттабаьбац. Уж тайпа моттигаш кIезига яц.

Кхы цул кIезигагIа доацаш кхоачамбоацар да тоъал дукха къахьегамхой тайп - тайпарча бахьанегIа собранешка ца хилар а Письмо чулоацам хIанз а тIехьа царна дIа ца бовзийтар а. Масала, Письмо дIадовзийтарах цу тIа гIоттадаь дешаш дувцарах хетаяь хиннача собраней балха юкъе дакъа лаьцад «Пищемаш» яхача Аргунски заводе болх бечарех 80 процент бараща, «Электроприбор» заводе — 75 процент, «Трансмаш» заводе — 64 процент, хIаьта «металлист» заводе аханеша.

Дуккхача болхлоита Письмо чулоацам агитатораша дувцарах, газетий, радио материалашкара е духхьал хазарах мара бовзац.

Цу дерригача хIамаша хьахьокх, Письмо дувцилга дуккхача партийни организацешка кампане хьисапе леладаь, документа идеяши цун маIани, цо дIадехараш юкъарчал доацаш хIара къахьегамхочуга дIа ца кхачийта хилар, вешта аьлча вIалла ла могардоацаш йола формализм леланаь хилар. Уж теркал ца деш диса хIамаши кхоачамбоацараши цIендаь дIадаха деза, цу гIулакха балха тайп - тайпарча формаехи методехи пайда а эцаш.

ДIахо а къахьегамхой предложенешка хьежжа чакхъяха мероприятеш кийчъе еза. Дуккха моттигаш я Письмо дийцачул тIехьагIа чакхъяха оттаяь мероприятеш декларативни хьисапе, юкъерча тIахьожамах латташ хулаш. Цу тайпара юкъара пункташ кIезига яц «Консервплодоовощ» объединене кийчъяьча мероприятешта юкъе: «производствана ду доал эргадаьккха тоаде, «производства специализаци дегIайоалае», «балха ха кIезигIа йоае», «балха нормаш кхоачаш ца еш бола болхлой кIезигагIа хилийта,» иштта кхы дIахо. Цхьабакъда цар тIа хьоахадеш дац хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашделга сен чотах, малагIча наькъана IалашдергдацунIа хьалхара бехктокхаме вар малав.

Дуккха моттигаш я, мероприятеш кийчъеча хана Iилма - технически прогрессаца, къахьегами доали эргадаьккха тоадеш вIаштIехьдаккхарца, хьалха латта опыт юкъе яхьарца ювзаенна кIоарга резерваш хьагучаяхарах царех пайда эцарах уйла тIа ца йохийташ. Мероприятешка лерттIа хьахьекхаяц производства эффективность лакхъергйола комплексни мероприятеш.

БIагалдоалаш да, коллективана чакхъяха оттаяьча мероприятешка, дукхагIча хана, инженерно - технически кадрай лоархIами цар доаца дакъеи кIезига хьахьувкхаш дола гIулакх а.

ВIалла ла йиш йоаца гIулакх лархIа дезаш да, Письмона хетабаь беш бола политически организаторски болх, собранеш чакхъяьначул а производства резерваех пайда дикагIа эцарен экономе режим чIоагIъярен мероприятеш оттаяь яьначул а тIехьагIа дикка меллуш хилар. Дуккхачa партийни организацешка хIанз а оттаяьац Письмос дIадехараш кхоачашдара чакхдаха дезача гIулакхий хаьдда планаш. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша денна бокъонца тIахьожам лоаттабац оттаяь мероприятеш практически чакхъяхара.

Аьлча кхоачам ба, республикерча дуккхача предприятеша цIьанна а бетта паччахьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачаш ца деш хилар. Июнь бетта производственни заданеех лоархIаяьяц 17 предприяти, хIаьта из бахьан долаш республика бIарчча хьанийцача июнь бетта план кхоачашъяьяц промышленносто, мехка дIакхаьчаяц 1,3 млн. совгIча сома маьха продукци. Продукцена реализаци яра ах шера планах лоархIаяьяц 13 предприяти, цар бехкагIа дIа ца луш йисай 4 млн. сома маьха тайп - тайпара изделеш.

Укх ах шера республикера 28 предприяти къахьегама овсарле лакхъяра заданех лоархIаяьяц, хIаьта 10 предприяте кхыметтел 1969 шера цу хана хиннача боарамца нийсийча лох а ялийтай из.

Республика гIумышленносте, транспорте, гIишлошъеча, юрта боахаме хIанз а болх хьа ца беш дукха ха а доацача гIулакха материальни финансови средстваш а йов. Юкъера дIадаьккхадац къахьегамен паччахьалкхени дисциплина телхаелга, дукха ю прогулаш, цу даькъе малар тIехдаларах а, паччахьалкхен доалахьара рузкъа доадеши лечкъадеши моттигаш я.

Лакхе йоалаьча факташа хьахьокх, Письмо политически маIан, общественни производства экономически эффективность дIахо лакхъяра, къахьегамхошта луш бола экономически кхетам тоабара болча цун боккхача лоархIама маIан кхетадаь партийни организацеш, парте горкомаши райкомаши ерригаш а ца хилар.

Письмо дувцарца дувзаденна баьча организаторски политически балха итогаш а, бакъахьарча а харцахьарча а оагIой анализ е, йIаьххача ханна лаьрхIа, КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) Пленумон Письмоси дIадехараш кхоачашдара, оттаяь мероприятеши къахьегамхой предложенеши чакхъяхар духьа лира тIахьожам оттабара, хIаьта цу тайппара, производствана дерригача доакъошка дикагIча оагIорахьара овлангара хувцамаш дара, экономе режим чIоагIъяра, шийна тIабиллача балха хьалхара хIаране бехктокхам лакхбара тIадерзадаь гIулаккхаш вIаштIехьдаха деза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

ХIанз КПСС XXIV-ча съезда баха боаггIача тайпара накъбахар духьа шерра болам боаржабеш латт республике. Цхьабакъда, керда айденнача болхлой къахьегамен политически хьинарах производства ерригa резерваш оарцагIъяхари экономе режим чIоагIъяри духьа, укх шерарен бIарчча пятилеткан план а социалистически декхараш а ханал хьалха кхоачашдар духьа лоаттабу къовсам чIоагIбара шерра кхетамцен пайда эца беза.

Н. ПРАВЕНЬКИЙ,
КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующи.

ВЦСПС премеш

ВЦСПС президиума премеш оттаяьй къахьегам Iилма ларда тIавIаштIехьбаьккхарахи кулгашца деча балхашта механизаци ярахи лургйолаш.

Къахьегам Iилма ларда тIа вIаштIехьбаьккхарах хьожаяьй ялх преми: хьалхара — 15000 сом лоархIам болаш, шоллагIа шиъ преми — 10000 сом, кхоалагIа кхоъ — хIараяр 5000 сом лоархIам болаш. Уж лургья къахьегам, производство, управлени вIаштIехьйоккхилга эргадаьккха тоадеш, балха ха йовлга а оборудовани болх ца беш сеца латтилга а дIадоаккхаш болхлой квалификаци лакхъеш; къахьегамца сакхетам е гIулакх леладергдолаш, къахьега дисциплина цIенхаштта лелаергйолаш, болхлошта кхетам луш толаме результаташ яьхача, кхыдола хьокхамаш даьхача предприятейи организацейи коллективашта.

Кулгалхошца деча балхашта механизаци ярах а хьоахаяьй иштта ялх преми: хьалхара — 10000 сом шоллагIа шиъ — 5000 сом, кхоалагIа кхоъ — 3000 сом лоархIам болаш хIараяр. Уж лургья гIо дара болхлой кIезигбаьча, комплексни механизаци, прогрессиви конструкцеш, технологически процессаш юкъейолаяьча; кулгашца беш бола болх кIезигбара тIаерзаяь боккха пайда баргбола изобретенеши предложенеши оттаяра дуккха бола къахьегамхой юкъеэзача, кхыдола хьокхамаш даьхача предприятейи организацейи коллективашта.

ВЦСПС премеех йола положени чIоагIъяьй. Премеш ялара предприятейи организацейи коллективаш увттаю профсоюзни центральни комитеташа, министерствашa, ведомствашa цхьана яьча решенегIа профсоюзий республикански, краевой, областной советашта хетар теркал а деш.

ВЦСПС премеш лургья хIара шера 1 Май тIакхоачаш. Предприятейи организацейи коллективашта диплом лургья, хIаьта къахьегам Iилма ларда тIа вIаштIехьбоаккхача а кулгашца деча балхашта механизаци еча а лоадам болаш дакъа лаьцача болхлошта, инженерно-технически болхлошта ВЦСПС чаькха тIа йоалаю значок лургья.

(ТАСС).

Дика хьийкъар— фуна лаьрхIар

Тха района боахамий кхаш леладераша толамца чакхдаьхар гурахь дийна ялат чуэцара балхаш. Ялат чуийца доаллаше а яьча итогаша хьахьокх из дика хьийкъа хилар. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 18,7 центнер доалар ялат. ХIаьта цхьаша йолча участкашка 31,5 центнерга кхаьчар гектара хьувкъам.

Цу гIулакхо хьахьокх района кхаш леладерий ялат кхы а дикхагIа хьувкъаде торо йолга. Де дезар да торонех бизза пайда эцар. Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара керттерчарех лархIа дезаш гIулках да дика фу Iалашдар. ХIаьта из кийчо хIанзе а дeз е эзаш я.

Укх шерарча хьувкъама лаьрхIа йийнача юртбоахама культурай фух 80 процент цхьоалагIча классах дар, дисар — шоллагIча классах. Цо а торо хилийтар хьувкъам кхебара тIанийца декхараш толамца кхоачашде.

Укх шера а ший ханнахьа тохабеннаб боахамий специалисташ фу кийчде. Цу хьакъехьара балхаш ший тайпара вIаштIехьдаха лаьрхIад оаха укх шера. Фу Iалашдеш я лаьрхIа цу гIулакха вIашагIъехка бригадаш, отделенеш. Цо торо хулийт фу цIендара эшаш йола техникеи механизмаши шортта хилийта, балха бехктокхаме бараш белггала хилареа, фу Iалашделген из кийчделген лерттIа леладе.

Укх шера тха района боахамаша дукха болх баьб дика хьувкъаши тха хьалаш дика ловши дола ялат фу шоай кхашкара Iалашдара а. ХIанзле лакхача репродукцехи цхьоалагIча классахи дола ялат эшшача боарамах фуна лаьрхIа дIаоттадаьд хIара боахаме. Цул совгIа, гурахь дувча кIина фу элитни а да.

ДIаде кийчдаь ялат дикагIа цIендара машиниставшцен фу леладеча агрономашцен цхьан дийнахьара занятеш — семинараш яьй. Республика опытни станци хиннача цу семинарашка боахамий машиниставшта, агрономашта хьийхар фу цIендеча машинашта регулировка миштта е еза, хIаьта фу миштта цIенду. Ала деза цу семинарех боккха пайда баьнналга.

ХIанз хIара боахама хийцца деш да Iалашдаь фу цIендара балхаш. Уж балхаш деча къаьстта дика къахьийгад «Терский» совхоза механизированни йолча хьалхата машиниста Януган Григоре, Ленина цIерагIча колхозерча Гашин Георге, кхычар. Фуна инспекце баьча хьалхарча тIахьожамо хьахьекхад цу хьатта цIендаь фу цIоналга, тIоадалга, кхыча хьокхамашка диллача цхьоалагIча классах хилар.

Района дукхагIа долча боахамашка из гIулакх лерттIа оттадаьдале а долаш да фу Iалашдар санна бехктокхаме мероприятеш лерттIен ший ханнахьен чакхъяхара боагIа теркам тIа ца бохийта боахамаш я. Масала, хьаэцаргья вай «Красное знамя» колхоз. ХIанз а тIехь юххьанцара тIахьожам бара фу дIаденнадац цу боахамо. ХIаьта ховш да шоай ханнахьа тIахьожам бе фу дIа ца далар мел кхераме гIулакх да. ДIаде кийчдаьча фун ерригa качестваш йовзаш хилча мара хувца деэ хувца а, дIаде мегаргдеце выбраковка е а, кхыйола операцеш е а йиш яц. Цудухьа шоашкара даьнна гIалат тоадара оарцагIъ вала беза цIи яьккхача колхоза кулгалхой, специалисташ.

Цу тайпара, цкъара хьежача, лоадам болаш дац аьнна хеташ дола кхоачамбоацараш балха юкъе нийс ца далийта хьажа беза хIара боахама специалисташ. Долаш долча фуна дикалах тийша ма дий, дукхагIча даькъе, юртбоахама культураш лерххIача боараме хьувкъар.

Д. ПИЛИПЕНКО,
Наурски района юртбоахама производственни управлене керттера агроном.

Карагандински область. Сихха дегIайоагIа республика металлургий къона город—Темир-Тау. Укх пятилетке укхаза наха чуIе дIалургда 420 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIеноаш. Города гIишлошъераша дош деннад планал совгIа 5 эзар квадратни метр чуIе моттиг эксплуатаце дIаяла.

СУРТА ТIА: Темир-Тау керда чуIе цIенош.

В. Будана сурт.
ТАСС фотохроника.

Химикий котало

Парте XXIV съезда сийна къахьегама вахте эттача Грозненски химически комбината коллективо товарни продукци арахецара 22 июлеи кийчача предукцена реализаци яра 24 июлеи ворхI бетта план кхоачашъяьй. Хьалхара моттиг № 132 йолча цеха коллективага я. ХIанз август бетта чотах къахьегаш ба комбината болхлой.

Е. ЕРМОЛОВА.
Грозненски химкомбината инженер-экономист.

Ремонт яь баьннаб

Тахан а тIехьа дешархой чуэца кийча я Ведана района Агишбатой яхача юртара школа. Шоашта ремонта мел эша гIишлон материалаш Iалаш а яь дIадоладир балхаш. КIираш тохаш, массанахьа басараш хьокхаш цига къахьегарча дика вовкъостал дир лакхерча классашкарча бераша.

М. МУСАЕВ.

ПАРТИЙНИ ГРУППА ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА

«Коминтерн» яхача колхоза хьаттарча цIеча уголоке IуйрийIна дукха нах гуллу. Механизатораши хьатта болх бераши хьожаш ба ялат чу миштта эц, ялат чуэцача хьалха латтарех агитатора Федина Валентинас язъяь листокаш-молнеш еш.

Укхаза да керда газеташ, журналаш, библиотечка - передвижка. Из болх бер колхоза партийни группа я. Ер шоллагIа шу да партийни комитета решенегIа ялат чуэцача хана из группа вIашагIйола. Цу группача юкъе 15 коммунист ва. Уж ба комбайнераш, шофераш, механизатораш хьатта ялат цIендеча машинаш тIа болх беш бола колхозхой.

Группана керте латт колхоза къаьна коммунист, парткома член Медведев Федор Данилович. Партийни группа боккха организаторски политически болх бу ялат чуэцача колхозхошта юкъе, из юрта боахаме эггара а лоархIаме дола гIулакх ханнахьа чакхдаккхара оарцагIбоах нах.

Ялат чуэцача наха миштта воздействи ю партийни группа? Ялат чуэца доладалалехь хьалха из дош дийцар партийни собране. ЧIоагIйир ялат чуэцара план, хIара коммуниста шийна тIанийцар социалистически декхараш, коммунисташта гIулакхаш тIадаххар, къоастабир политинформатораши агитатораши. Уж комбайнови агрегаташта тIачIоагIбир, хIаьта агитатора Федина Валентинайна тIадиллар хIара денна ялат чуэцара болх миштта лел хойташ дола бюллетень, листокаш - молнеш цIеча уголоке арадоахилга. Агрегаташ тIа, хьатташ тIа дIачIоагIбир агитатораш.

Ялат чуэца доладенна кIира даьлча партийни группа члений собрани хилар. Цига дийцар ялата чуэцача балха тIехь коммунастий авангардни лоархIамах дола дош. Белгалбаьхар ялат чуэцача хьалха латтараш, критика йир тIехьабусараштa.

Партийни группа боккха теркам тIабохийт ялат чуэцача механизатораштa юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяра. Цу яхьа итогаш хIара денна балха ди чакх ма даьллинге а ю. Хьалхара моттиг яьккхача комбайнера карара кара тела цIе байракх лу, штурвала тIа йогI карара кара тела цIе вымпел. Яхьа итогаш ю партийни группа членаша Камыша, Табацкова, Сергиенкос. Цар из гIулакх дика кхоачашду. Партгруппа уттаду тIехьатетта йиш йоаца гIулаккхаш, уж миштта кхоачашде деза къестаду. Масала, ялат чуэца доладеннача хьалхарча деношка автомобилашца ялат дIакхахьара болх вIаштIехьбаьккхабацар. Кхы тIа автомашинаш яхнийта аьнна дош оттаду партгруппа. Машинаш яхнийтачул тIехьагIа гIулакхаш тоаделар.

Комбайнаш звеньевой системах болх бара дош дийцар коммунисташа шоай собране. Иштта болх бергболаш тIанийцача система практике дика результаташ лу, лакхбу агрегатий болх, лоадам боацача бахьанех комбайнаш сеца латтилга дIадоаккх.

Балха тIехь группа дуккха дар цун организаторах — партгрупоргах Медведев Федор Даниловичах тийша да. Производственни гIулакхий йоккха терко ешшехь, цуна ха корйоагIа коммунисташ оарцагIбаха а наха юкъе политически болх бе а.

Ялат чуэцача беча партийни группа боккхача балхах дика беркат даьннад. Колхозе чуийца баьннаб эзар гектар совгIа бола мукх. БархI бIаь гектар хулача лаьттара цIовнаш хьалъийца а аьрда а даьннад. Ялат хьакхараи из хьалъэцараи юкъ юкъе йолийтац.

Социалистически яхье хьалхара моттиг лоац коммунисташа. Эггара дукхагIа ялат чуийцад коммуниста Кутаев Лечас. 140 гектара тIара ялат чуийцад цо. Яхье котваьннача цун комбайна тIа дуккхаза а яьгIай цIе байракх. Цунна тIеххьа боагIа комбайнераш коммунисташ Табацков Александр, Максимов Александр.

Аьрда ялат дIакхухьаш болх геттара дукха бу шофера коммуниста Семиказов Николайс, звеньеваяс Шамбатова Марияс.

Ялат чуэцача колхозхошта юкъе политически болх дика бу политинформатораша Деревенко Анатоле, Камыш Василе, Табацков Евгене. Цар дIайовзийт къахьегамхошка мехка а дунен тIа а хула лоархIаме событеш, дIахойт ялат ший ханнахьа а доа ца деш а чуэцар мел лоархIаме да, цу гIулакха оацаргIбоах колхозхой.

Е. ЯКОВЛЕВА.

ХIАНЗЗА КЕПАТЕХА АРАДАЬННАД

Политически литература издательства хIанзза кептеха арадаьхача кердача книжкаша тIаозаргья пропагандистий, партийни дешарца бувзабенна мел барий уйла.

«Пропаганда вахарцарча бувзамах йола марксистско-ленински принцип кхоачашъеш я» яхача исторически Iилмай кандидата А. Т. Кабанова книжка тIа анализ ю из лоархIамера принцип парте гIулакхий тайп-тайпарча этапаша гучаювлара юкъарча белгалонаштен башхалонаштен. Авторо хьаелл В. И. Ленина юкъарчал доацаш баьча пропагандистски балха опыт, цу опытаца ювзаенна теоретически практически выводаш.

«Партийни актива школа» яхача дешара-методически пособе тIа (автор — Ф. Г. Кротов) мадарра дувц цу тайпара школаш вIашагIйохкара, дешаргдараши преподавателаши хьахаржара дешаш.

(ТАСС).

РОССЕ КЪАХЬЕГАМА ГIА

РСФСР ЦСУ ХОАМ

1970 шера хьалхарча ах шера Российски Федераце къахьегамхоша, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара баха боаггIача тайпара накъбахари бархIлагIа пятилетка толаме кхоачашъяри духьа яхь а лелаеш, дIахо лакхъяьй общественни производство, айяьй халкъа торон культурей, йоах 1970 шера хьалхарча ах шера РСФСР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогий хьакъехьарча РСФСР ЦСУ хоама тIа.

Республика бIарчча хьанийцача продукцена реализаци ярен дукхагIа йола лоархIамегIара изделеш арахецарен ах шера план тIеххоачашъяьй. Промышленни производства боарам соахк цу ханна хинначунца нийсбича 8 процент совгIа лакхбеннаб.

ТIех чIоагIа дегIанхай мехкдаьтта, химически, мехкдаьтта химически промышленность, машинашъери металлах оатхалаш ери, цу даькъе прибораш ер а; культурно - бытовойи боахамен гIулаккхашта лаьрхIача товарий производство.

Промышленноста лоархIамегIарча доакъоша дукхагIа хьаьй продукци: электроэнергетика — 5 процент, йоагача хIамай промышленносто — 8 процент, Iаьржачен сийрда бесаш долчен металлурге — 6 процент, химически мехкдаьтта химически промышленносто — 10 процент, машинашъечеи металлах оатхалаш ечен — 11 процент, хьун, хьу чакхйоахача, целлюлозно - каьхата промышленносто — 8 процент, гIишлой материалий промышленносто — 8 процент, яйгача промышленносто — 6 процент, кхачан промышленносто — 6 процент, культурно-бытовойи боахамеи гIулаккхашта лаьрхIа товараш 12 процент.

Хьалхара ах шу чакхдоалаш планированеи экономически стимулированеи кердача системагIа болх беш хиннай ерригача промышленни продукцех 90 процент совгIа яр хьаяь 24 эзар гаргга промышленни предприяти.

Продукцена реализаци ярен дукхагIа йола лоархIамегIара изделеш арахецарен план тIеххоачашъяьй РСФСР ерригача промышленни министерствашен автономни республикай, краяй, областий промышленностон.

Ах шера дуккха врахеца доладаьд халкъа боахама плана тIа лаьрхIа хинна машиний, оборудоване, материалий 200 керда тайпа. Халкъа боахама юкъейихьача 900 эзар гаргга изобретенеи рационализаторски предложенеи шера 700 миллион сом совгIа ахча кходу.

Цхьабакъда, бIарчча хьанийцача промышленносто план кхоачашъяьле а, къаьст-къаьстача предприятеша продукци хьаярен цуна реализаци ярен, къахьегама овсарле лакхъяра, накопленеш яра заданеш кхоачашъяьяц. Укх тIеххьарча шерашка болх бе йолаялийтача цхьайолча промышленни объектай проектни мошносташ мела караерзаю.

Республика юрта боахама болхлоша дика вIаштIехьдаьха чакхдаьхар бIаьстан юкъе хIамаш дIаерен кхашкара кхыдолен балхаш, йоах дIахо РСФСР ЦСУ хоама тIа. БIаьстан юкъе культураш дIаера план кхоачашъяьй. ЛийрхIачул дукхагIа дIадийнад, бIаьстан юкъе дув кIа, дуга, гречиха, ганараш, баьцадаараш, кхыйола культураш. 1970 шера чуэца лаьрхIа ерригa юртбоахама культураш тIайола лаьтташ 121,7 миллион гектар да.

Массе метте йол хьоккаши доакъараш кийчдеши латт. Республика дуккхача районашка шерра дIадоладеннад ялаташ чуэцара балхаш.

Республикерча колхозашен совхозашен дукхагIа йоах хьайбай продукташ, дийбад доахан, лакхъеннай цар продуктивность. 1969 шера хьалхарча ах шераца нийсдича дукхагIа даьккхад дулх — 3 процент, шура, — 4 процент, фуаш — 16 процент. Колхозашкарен совхозашкарен доахани коа тIара оалхазараши дукхагIа хиннад (1970 шера июле кхаччалца йола ха соахкарча, иззамо йолча ханаца нийсдича): доахан — 3 процент, хьакхарч — 21 процент, коа тIара оалхазараш — 22 процент.

Дулха лаьрхIа дIачутела доахан кхоабаргдолаш специализированни совхозаши фермаши йохкаш латт республике. Цу совхозашкарен фермашкарен доахан 1970 шера 1 июль хьатIаккхоачаш 1,7 миллион бежан гаргга дар.

Доахан, шура, фуаш эцара ах шера план кхоачашъяьй. Цу цхьан ханна хьайбай продукташ дукхагIа яхарен нийярен темпаш лохагIа я тIа-тIа дукхагIа уж бахача наха дIаехачул. Цхьайолча областашка, краяшка, автономни республикашка къаьст - къастача колхозашен совхозашен кхоачашъяьяц паччахьалкхенга керттера хьайбай продукташ йохкара план.

ХIанзарча техникаца дIахо кийчбеш хьабенаб юрта боахам. Ах шера цуйна еннай: 70 эзар трактор; 26,1 эзар грузовойи специализированнии автомобиль, 27,5 эзар ялаташ чуэца комбайнаш, дуккха кхыйола техника. Юрта боахамга кхаьчай 8,3 миллион тонн минеральни удобренеш —соахк цу ханна хиннaчул 400 эзар тонн дукхагIа.

1970 шера хьалхарча ах шера балхаш даьд капитальни гIирсаш хьалделга дIахо эргадаьккха тоадара. Пччахьалкхен центральни капитальни вложеней чотах РСФСР-е болх бе йолаялийтай ерригаш а лаьрхIача 8 миллиард совгIча сома мах бола, е соахка хьалхарча ах шера хиннaчул 16 процент дукхагIа керттера фондаш.

Хьалъяь а яьха, болх бе йолаялийтай халкъа боахама дукхагIдолча доакъошкара керда производственни мошносташ.

РСФСР халкъа боахамга дIаяхийта паччахьалкхен централизованни капитальни вложенеш хьалхарча ах шера 15 миллиард сом а 1969 шера хьалхарча ах шерарчул 12 процент дукхагIа а хилар укх шера хьалхарча ах шера. ХIаьта а, керттера фондаш болх бе йолалийтара плани капитальни вложеней плани йизза кхоачашъяьяц.

РСФСР халкъа боахамера болхлойи гIулакхера нахи 1970 шера хьалхарча ах шера юкъера лаьрхIача 53,8 миллион сагага дIа а кхаьча, соахк хьалхарча ах шера хиннарашца нийсбича 1,3 миллион саг дукхагIа хиннаб.

Болхлойи гIулакхерча наьхен бетта юкъера лаьрхIача ахчан алапи 1969 шера цу ханна хиннaчуна нийслича 5 процент лакх а денна, 125 сомага, общественни потреблене фондашкара телаш доля ахча а льготаш а тIехьа лаьрхIача — 169 сомага дIакхаьчад, вешта аьлча 4 процент хIана деннадац аьнна лакхденнал. Колхозхой къахьегамах телаш бола мах дукха совгIа - эшашагIа боацаш 3 процент лакхбеннаб.

Республике бахача нахага общественни потреблене фондашкара 19 миллиард совгIча сома маьха, е соахк цу ханна хиннaчул 7,7 процент дукхагIа ахчен льготаши кхаьчай.

Шерра масштабаш чулаьца хьаллеш хиннад чуIеча цIеноштен культурно - бытовой гIулакхаштен лаьрхIа гIирсаш. Паччахьалкхено хьахийцача а чуIе цIенош хьалдеча коопераце а ахчан чотах хьалхарча ах шера дерригаш а лаьрхIача хьалдаь цIенош 15 миллион совгIа квадратни метр чуIе моттиг йолаш да, е дика кийчъяь 350 эзар квартира я.

Укх шера хьалхарча ялх бетта бахача наха бытовой гIулакхаш дара боарам лакхбеннаб, дIахо тоаяьй городаши нах баха кхыйола пункташи. дIахо дегIанхай халкъа образованни уначцIено лораелген.

РСФСР-е баха нах 1970 шера I июле кхаччалца даьрхIача, 130,5 миллион сагага дIакхаьчаб.

(ТАСС).

ФУТБОЛ

«ТЕРЕКА» КОТАЛО

«Б» класса чуйоагӀача футбольни командашта юкъе СССР хьалхара моттиг яккхара аргӀанара вӀашагӀкхетараш хилар самардийнахь. г. Грозне С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе Минеичаурерча «Текстильщик» яхача командаца лайзар «Терека» футболисташ.

Белгалде деза цул хьалхагӀа Нахичиванерча «Араз» яхача командаца ловзаш вай футболисташ счет 5 : 1 йолаш котбаьнна хилар.

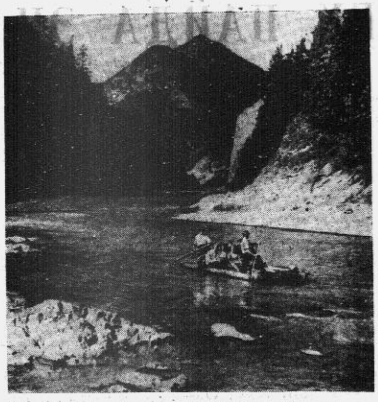
Самардийнахь хинна матч дӀайолалушше а гуш дар тактически а технически а совле «Терека» футболисташка йолга. Дукха хало а ца еш ловз вайбараш. Атта Ӏехабу цар хьаьший. Къаьстта дика ловзар Якушкини Синькои.

Матча 24-гӀа минуте хьаьшашта штрафной хьожайир судахочо. Из гол нийсса хьаьший наӀарашка чуяхийтар вай форварда Желябовске. Цу тайппара гӀулакх нийсденна пхи-ялх минут ялалехьа ловзара бокъонаш телхаяр бахьан долаш цхьаькха а цхьайтта метрови штрафной хьожайир судахочо «Текстильщика» футболисташта. Михеева чутехар из. Цу тайппара счет 2 : 0 йолаш чакхъьялар хьалхара тайм.

ШоллагӀча тайме шоай футболист хувца вийзар хьаьший. Хьалхарча тайме санна мара хьаьший наӀарашкара дӀабовлаш бацар вай футболисташ шоллагӀча тайме а. Ловзар дӀадоладенна дукха ха ялалехьа кхоалагӀа бургац чуяхар «Текстильщика» наӀарех. Из хӀама «Терека» команда капитана Михеева карагӀдаьлар. ЙиълагӀа бургац Желябовске чутехар. ТӀеххьара, пхелагӀа йола бургац дага а доацаш чутехар Якушкина. Цу тайппара счет 5 : 0 йолаш «Терека» футболисташ котбаьлар цу матче.

ХӀанз «Терек» 22 очко а йолаш турнирни таблице кхоалагӀча моттиге я.

Х. МАГОМЕДОВ.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Къилбаседен Словакера Дунаец яха хий.

ЧТК—ТАСС сурт.

СЕНЦА КХОАЧ ДИКА

Ираз да-кх хьо чуводача цӀен оалийт шийх Бобин Олег Павловича. Безаме, велавенна хиларо, кӀаьдача къамаьло, дегӀах йоахкача хозача оамалаша везаволийт из наха. Болх беш воаллаш тӀера ваьккхача вӀалла раьза хилац. Даим безаме йола цун юхь холуш цӀимхара ерз. Тамаш а яц. Дика къахьегамхо цӀаккха а раьза хилац балха ха зехьа йоаеш хилча. Саббаре бу болх Олег Павловича. Тешшаме тох хӀамах кулг. Амма балхага даьина кулгаш кадай лел.

Цудухьа из балха тӀера ваккха тоам ца хеташ хьалхагӀа завода профсоюза комитета председателага Евдокимов Евгений Николаевичага дувцийтар аз новкъост Бобинах.

— Ер нийслагӀа шу да сона из вовза. Иззал ха я цо тха литейно-механически заводе болх бу а. Шийх де дезар кхоачаш ца деш дита шийх дош алийтадац Олег Павловича. Дог - цӀена болх бу, тешаме новкъост ва из, — йоах нов. Евдокимова.

Ха яха саг ва Олег Павлович. Из хьахьокх цун къахьегама стажо а. Дай-мехка тӀем тӀа къизача моастагӀчох латаш даьккха дийнь шу доацаш 24 шу да Бобин Олег Павлович хьаьнала къахьегаш хьавоагӀа.

ВорхӀ шера совгӀа болх баьб цо Магаданске области «Дальстрое» слесарь волаш. Цига цо мишта къахьийгад хьахьокх цунна тийннача хана йӀовхалла ӀажагӀъенпача Сийлен грамоташа, совгӀаташа.

Шийна йолча аттонна цхьаннахьара дӀа а бувлаш кхыча моттиге болх бе, баха ухача нахах вац Олег Павлович. Цудухьа а доацаш лораша могадарах ше ваьха моттиг хувц цо. Грозне ваха воагӀа из. Дезалу цунна укхазара лоамаш, нах. Ха юкъе ця йолийташ балха вода Олег Павлович. Шийга кхаьчача участке дог-цӀена къахьег цо, моллагӀа гӀулакх тешшаме, шийх ханнахьа чакхдоаккх. Иштта хила а воагӀа хӀара вар, вай социалистически Даьхе езаш, наьха духьа, яхаш, къахьегаш.

— Сона дагада цӀаккха а норма ца йоаккхаш висавац со. Из-м эхь, эсала хилар, денал ца тоъар ма дий шийна тӀадиллача гӀулакхах ца лоархӀавар, — йоах Олег Павловича.

ХӀанз цо болх беча механосборочни цехе меттел ерригача заводе а дика вовз нов. Бобин. Цунна карагӀдийна дика гӀулакхаш бахьан да из.

Укх тӀеххьарча хана дукха аьшк кходу нов. Бобина. ХьалхагӀа 7 контейнер (яьшка) кийчъеш хиннача металлах бархӀ кийчъю. Къахьегама овсарле лакхъяра даьке чӀоагӀа лоархӀаме да балха ханах дикагӀа пайда эцар. ХӀаьта делкъийна хӀама дуъаш йоаккха ха а дукха хетача Олег Павловича 90 процентага дӀакхоачаш пайда эц балха ханах. ГӀалат да завода хӀара болхлочун къахьегама къаьсткъаьста учет ца делаяр. Тешшаме ала йиш я Бобин Олег Павловича шийна цхьаннена йоагӀа пхе шера задани кхоачашъяь ваьнна хургва, аьнна. Из хьахьокх смени нормаш цӀаккха а 150—160 процентал кӀезигагӀа цо кхоачашъя ца хиларо. Кхыча слесараша-сборщикаш чертежаш тӀа а хьийже, бокъонца уж Ӏомадий мара дӀаболабац шоай болх. Цхьабакъда, Олег Павловичага фу, малагӀа продукци кийчъе еза дӀаала мара дезац. Ше цига болх беш яьккхача хана дукха чертежаш Ӏомадеш тайп - тайпара продукци арахеца йийзача цунна хӀанз из дерригa дагахьа хов.

Цкъаза мастераша технологаша оттадаь кийча чертежаш нов. Бобина тоадеш, вешта аьлча, чертежа тӀа хьахьекхачул нийсагӀа продукци кийчъеш моттигаш нийсъеннай.

Къаьстта дика бир цо болх сийлахь - воккхача баьчча В. И. Ленина юбилейна пакъаровагӀаш. «За доблестный труд» яха медаль а луш белгалваьккхар Олег Павлович. ХӀаьта цул хьалхагӀа цунна тийнна Сийлен грамоташ, кхайкадаь баркалаш дукха да.

Дог гӀоздоалаш боккха кхаъ хилар нов. Бобина 1971 шера март бетта хьамсарча парте XXIV съезд хьаелл, аьнна, хоам бича Кхы а дикагӀа, овсарегӀа къахьега дош делар цо.

Дика производственник хинна Ӏац нов. Бобин. Завода юкъарча вахаре а доккха дакъа лоац цо. Из ва завода профсоюза комитета члени халкъа дружина командири. БоагӀаш оагӀув оз цох корта бохабу маларашт мелачар, кхыдола производствица тарлургдоаца телха гӀулакхаш леладераша. Производственни болх кхетамца вӀаштӀехьбаккхара завода кулгалхошца цхьана кӀезига къахьегаш Олег Павловича. ДӀаьннар, дӀахьийхар вӀалла а дӀаэцарглар бакъахьарча наькъа тӀа воакхх. Цхьабакъда. айса яхар мара дергдац яхачоа доагӀаш дола таӀазар ду. Масала, цхьаккха дича а ца кхийтта Фролов балхара дӀаваьккхар. ХӀаьта молаш, болх хьа ца беш харцахьа лийнна Кирюшкин Иван хӀанз цар цехе дикагӀболча болхлоех лоархӀаш ва. Наха дикадар хилча дега боккха тоам хуларех ва нов. Бобин. Цу мочарга шоашка а дика кхоач оал. Хьаьнала къа а хьегаш дӀа мел кхаьчача ше везийташ таханарча денга вала мегад цунна. ТӀаккха из деций ираз.

Х. БАЛАЕВ.

ГАНЗИЙ АХ ГӀАЙРЕ

Шахмардан ЕСЕНОВ,
Казахски ССР Ӏилмай Академе президент,
Ленински преме лауреат

Казахстана Ӏилмай Академе президент город Кзыл-Орде болхлой дезале ваьв. Казахски горнометаллургически институт йистеяьккхай. Цул тӀехьагӀа 12 шу даьннача гӀолла республика геологически службана керте эттав из, геологе министр а хинна. Мехкдаьттеи гази доалла Мангьышлакски район тохкачеи хьаеллачеи дакъа лацарах Ленински преми еннай цунна.

1967 шера денз Казахски ССР Ӏилмай Академена керте латт из. АПН корреспондента дехар дарах Шахмардан Есенова дувц Мангьышлакски промышленни комплекс дегӀаярах.

90 совгӀа тайпара пайдана хӀамаш йоахк Казахстана лаьттан ченашка. Даша, цинка, дото, вольфрама, хромитови рудай, висмута, ванаде, барита запасашка диллача Советски Союзе хьалхара моттиг лоац республика. Кхы тайпа рузкъаш а дукха да лаьттанна кӀалхарча цун гаизашка. ХӀаьта царца юкъе тӀеххьара моттиг лацац Каспийски форда йистерча яьссача ах гӀайрен — Мангышлака мехкдаьттан газеи ганзаша. Скважино 1961 шера 5 июне мехкдаьтта эггара хьалха 50 метр лакха теха кӀеж хӀанз а дагайоагӀа эггара дезагӀа долча цӀейх цаӀ санна.

Мангышлака ах гӀайренал безамегӀа а йоацаш моттиг бӀаргагургьяц дунен тӀа: ийттӀа лаьтта (аьнки Цельсе 45 градусага кхоачаш лакха хул температура), дом а увш хьекха мух, вӀалла а доаца хий. ХӀаьта а, чотьяь варгвоацаш йоккхий ганзаш духхьал цига йоахкаш хилар соцадаьд геологаша. Цхьанна а хӀамах ца къахкаш, маьлхо доагадаьча лаьттан тӀа бахаш а болх беш а хийнаб уж. 1959 шера сейсмически разведка бакъдир мехкдаьтта доал аьнна хийттар, хӀаьта 1966 шера мехкдаьтта доаллача Узеньски моттигера промышленни хьисапе даккха доладир Советски Союзе эггара дарегӀа дола мехкдаьтта.

Мехкдаьтта доаллача моттигех эггара йоккхагӀа лоархӀаш я Узени Жетыбайи. Царга хӀанзле а долалургда ерригача Азербайджане доакххар миссел мехкдаьтта. Ах гӀайрен тӀа хӀанзле а хьайиллай мехкдаьтта доалла йоккха пхиъи газ йоалла шовзткъа гарггеи структура. Хьагучаьхача цу маьхерча бедала запасашка диллача, Российски Федераци дӀаьялча, шоллагӀча моттиге яьнпай Казахстан. Мангышлаке мехкдаьтта дахар экономически гӀойленагӀа да. ХӀана аьлча, эггара хьалха керттера запасаш йоккха йоацача территоре тӀа гулъенна йоахкандаь: вӀаши 25 — 35 километр мара гаьна яц Жетыбай, Карамандыбас, Узень, Теньге, Тасбулаг.

Мангышлашкера мехкдаьтта кӀоарга даллац. Мехкдаьтта доалла моттигаш белгалйоал тӀоанаш дукха хиларца, цхьан метте Ӏалаьмате дукха запасаш Ӏайна хиларца.

Йоккхий я Мангышлакера попутни газа запасаш а. Алхха Жетыбаеи Узенеи бӀаьш миллиардаш кубометраш я уж. Цу дарегӀа доагора 600 — 700 миллион кубометр яккха лерхӀ 1970 шера, хӀаьта дӀахо, газопровод Средни Ази — Центр магистралах дӀакхийттачул тӀехьагӀа дукха а дукхагӀа йоахаргья из. Къулбехьарча Мангышлакера Ӏалама газа запасаш-м триллион кубически метрал тӀех ма йий.

Газ йоалла а къаьстта газоконденсатни а тӀоанаш хьаделларо йоккха экономически эффект лу. Нагахь санна, масала, Узеньски мехкдаьтта доалла моттиг бокъонца хьакараерзаяра 1500 хӀана езац, аьнна скважин яккха еза, хӀаьта йоккхалга диллача иззамиссел йолча газоконденсатни моттига эксплуатаци яра яккха езаргьяц ерригаш а 300 скважин мара. Ховш да, цхьан скважина мах 100 эзар сом болга.

Нагахь санна газ дӀайохийтилга тхона башха хало йолаш болх беце а, мехкдаьтта дӀаозара дош бӀарча проблема а хинна дӀаэттад. ГӀулакх миштад аьлча, укхазарча мехкдаьттах (Узени Жетыбайи) дукха парафини (25 процентага кхаччалца) кӀуванаши (2,8 процент) доахк. Естественни хьалашка Цельсе +30 —33 градус температура хилча доталу из.

Азербайджане, Туркмене, Ставрополье дукха парафин йоалла мехкдаьтта дахара опыт Ӏома а яь, Ӏилмахоша мангышлакски промыслашта могаьйй дӀоах а деш тӀехьара тӀабеча цизаца из гулдара система. Групповой установкашкара Центральни гулдеча пункте кхаьча мехкдаьтта циггача сепараце цхьаькха лагӀах чакхдоал. Цул тӀехьагӀа цӀаьккха дӀоах а дийя, машиннаькъа тӀарча цистернашка дӀачухец из.

Ах гӀайрен тӀа тӀа-тӀа дукхагӀа гучадувлаш латт кӀеззига мара парафин ца йоалла, турбопроводашка гӀолла дика дӀадодаши атта чакхдоахалуши дола кӀеж етташ хьауха дайга мехкдаьтта.

ХӀанз 142 километр йӀаьхача Узень — Жетыбай — Шевченко мехкдаьтта провода чу гӀолла дӀауяз мехкдаьтта. ДӀахо форда тӀарча танкерашка а дувтташ Махачкалеи Поволжья городашкеи дӀаухийт из. Эзар километр бӀаьха машинникъ биллаб Макат — Шевченко — Жетыбай — Узене кхаччалца, Средни Азе республикашкара СССР европейски даькъа тӀеи Закавказьеи бода эггара лоацагӀа бола цхьаькха никъ а биллаб Гурьевера Астрахане кхаччалца.

Мангышлакера Поволжье — Украине кхаччалца 2,5 эзар километр йӀаьха мехкдаьтта провод йилла йолаьйй 1967 шера. Ах гӀайре караерзаяра проблема бакъдар аьлча хий хулийтилга да. Цхьаннахьа а ше хьадухдувлаш хий дац Мангышлаке. Дукха хи йоацаш а тӀехьа Каспийски фордал дехьара кхухьар укхаза хий.

Лаьтанна кӀалха дукхха хий доалла моттигаш хьайиллай гидрогеологаша. Цхьабакъда, хий хьалдаккхари итташ а бӀаьш а километраш гаьна из дӀадахийтари тоъал чоалхане инженерно-технически декхар да. ХӀанзалца ерригa лаьрхӀа хин запасаш 30 миллион кубометр я. ХӀаьта Мангышлака хӀанзле а эшар шоза дукхагӀа я. Алхха технически гӀулакхашта йоаеш 50 миллион кубометр. ЦаӀ мара никъ бисац: алхха Каспий ба теэдаь технически хий тела дезар. Форда хий теэдара эффективни способ кийчъяьй Ӏилмахоша.

Селлара халонаш, йӀайха климат, вахара аьттув боаца хьалаш доллашехьа а, тӀа-тӀа дукхагӀа энтузиасташ тӀаувз Мангышлако. Ах гӀайре караерзае йолаьча хьалхарча шерашка кхо эзар гаргга мехкдаьттахо венавар укхаза Казахстанера, Башкирера, Татарера, Азербайджанера. ХӀанз 10-зза дукхагӀа ба уж. Нагахь санна царца кхыча доакъошкара специалисташ а лаьрхӀача, тӀаккха Мангышлак караерзаерий эскар 135 эзар сагал кӀезигагӀа доацаш хургда. ХӀаьта кхы а 10 шу даьначул тӀехьагӀа укхаза вахаши болх беши 300 эзар саг хургва.

Яьссача ара юкъе хьалъэттай 55 эзар саг вахаш йола город Шевченко. Городий тайпара массехк болхлой поселок хьахиннай. Йоккха хулаш йоагӀа мехкдаьттахой ши город кхы а — Узени Жетыбайи. ДӀахо йодача хана ах гӀайрен тӀара дукхагӀа бола нах тоъал кӀаьда климат йолча форда йистаца бахаргба. Каспе берда йистера 80 — 150 километр гаьна болх бергболча моттигашка ахара городашкеи поселкашкеи бахача наха масса лелача автомобильни е машиннаькъа транспортах пайда эцаргба.

Мангышлака къулбехьа Ӏалаьмате дукха мехкдаьттеи гази, къилбаседехьа тайша кӀор, марганец, фосфориташ, аьшка рудаш доахкаш хиларо тешшаме хьахьокх, ах гӀайре укх гаргарча шерашка йоккха промышленни комплекс а хинна дӀаоттаргхилар.

(АПН).

Къулбехьен Вьетнам. Халкъа кортамукъален герзашцарча цизий цхьан базе даьккхад ер сурт. Американски агрессораш — хьабаькхача тӀема кхоачамах минаш еш боахк патриоташ.

ВИА ТАСС сурт.

Халкъа кортамукъален герзашцарча низаша Къулбехьен Вьетнама ерригача территоре тӀа шоай тӀема гӀулакхаш толаме чакхдоах, нах боабарцен техника йохаярцеи американо-сайгонски бӀуна доккхий зенаш а деш.

СУРТА ТӀА: шоай йохаяьча американски танкага хьежа баьнначул тӀехьагӀа трофеяш а яхьаш базе юхабоагӀа къулбехьен-вьетнамски патриоташ.

ВИА—ТАСС сурт.

Доазол дехьара

ЧАКХЪЯЛАР АСС СЕССИ

КАИР, 28 июль. ТАСС корр. С. Павинскеи К. Дударевеи хьахойтт: Ӏарбий социалистически союза Ерригьюкъарча къаман конгресса (АСС ВНК) Каирски университета здане хинна 4-гӀа сесси ший болх баь ьлар. Сессе балха юкъе дакъа лоацаш хилар мехка ерригача губернаторстваш-кара вена 1700 делегат. 26 июле сайрийна сесси чакхйоалаш хиннача заседане конгресса делегаташа политически заявлени тӀайийцар, конгресса ворхӀ комитето кийчъяь рекомендацеш чӀоагӀ а йир.

АСС Ерригьюкъарча къаман конгресса членаша тӀайийцача политически заявлене тӀа боккха мах баьб Египте 1952 шера хиннача июльски революце, цун 18 шу дузача дийнахь — 23 июле — болх дӀаболабир АСС ВНК 4-ча сессе, ОАР-а правительства тӀагӀертта деш дола социалистически хувцамаш, йоах документа тӀа, июльски революци хинначул тӀехьагӀа египетки халкъа карагӀдаьннача дерригача толамийлард я.

АСС ВНК делегаташ чӀоагӀа тийшар, йоах заявлене тӀа, шоай тӀема низ лакхбеш египетски тӀема низаша толамаш даьха хиларах. Политически заявлене тӀа белгалдоаккх ОАР ший территореш мукъаяхха гӀерташ хилар, тӀом бара духьа тӀом бе а ца гӀерташ. Цунца делегаташа могадир ОАР тӀема низаш дӀахо а чӀоагӀ де дезаш хилар, хӀана аьлча ОАР обороноспособность чӀоагӀйича мара Израила дӀалийца Ӏарбий лаьтташ мукъадоахалургдац.

Делегаташа чӀоагӀа тӀоараш а тохаш тӀайийцар политически заявлене тӀа Советски Союза халкъаи правительстванеи цаф египетски халкъа новкъостал дарах аьнна баркал. ОАР-а Советски Союзацара доттагӀал хаина этта хӀама дац, массаза хургйола фактор я, яхаш белгалдоаккх тӀеххьара тӀайийцача документа тӀа. Из доттагӀал хьахиннад империализманеи колониализманеи дуьхьал, нийсхон машари халкъий кортамукъали бахьан цхьана лоаттабеча къовсаме.

ДИКАЧА ЛОАЛАХОША ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГӀУЛАКХАШ

Советско - ирански доттагӀалеи цхьана леладеча гӀулакхийи легописа юкъе керда лоархӀаме оагӀув хьаеллалу: Ирана къулбехьарча районашкара Советски Союзацарча доазонга трансирански магистральни газопровода трасса юхейиса турбай километраш вӀашагӀхетта йоалаш латт. Цу болата лине дерригa дӀоахал — эзар километр совгӀа. Город Савера доазон тӀарча Астарага кхаччалца дола цун къилбаседенгахьара дакъа СССР технически новкъосталца хьалдеш да.

Газопровод хьалъелга оттадьлар 1966 шера Москве кулгаш яздаьча, шин мехка юкъе цхьана экономически технически гӀулакхаш леладара хьакъехьарча соглашене. Иштта барт вӀаштӀехьбаьккхабар Ирана металлургически завод — мехка еза-йоккхача индустре духхьашхаръяр хьалъяра хьакъехьа. Советски Союзо технически новкъостал дарахи цу гӀулакха предприяти кийчъярахи боагӀа мах ирански Ӏаламеи попутни газ теларца токхаргба. Газопровод йилла яккхар, цу тайппара, доттагӀал долча шин мехка вахаре йоккха событи, цхьана леладу советско - ирански гӀулакхаш дегӀаккхувлача лоархӀаме этап я.

Атта бацар гӀирс берий къахьегам. Чоалханеча геологически климатически хьалашка дора балхаш. Из ховрга трасса къаьсткъаьстача участкашка хьежача, Центральни Ирански плато маьлхо йоагаьйча екъача аренашка, Эльбруса лоамех. Ирана гаьнарча къилбаседен тӀаьдача ушалаш латтача моттигашка гӀолла чакхбаьннаб цун никъ. Цхьабакъда, наьха къонахчало, хьалхарча деношке а денз советскии ирански специалисташта юкъе эттача доттагӀало, вӀаши новкъостал де, шоайла оагӀув хьаллаца уйла йолаш уж хиларо новкъостал дир халонаш эшаяра. Цул совгӀа, графика тӀа оттаяьча ханал а сихагӀа хьалбора гӀирс, 1969 шера декабре, масала, ханал бутт хьалхагӀа, дилла даьккхар Тегеранагахьа дода 112 километр дӀаьха газови га. ХӀанз тӀехьашкахьа йисай халача наькъа ерригa 500 километр. Укх шера август беттехье а низ бола тоатол санна вай мехка чухьедаргда сийна доагор. Соглашене тӀа оттаьча условеех, хӀара шера СССР-е йоагӀаргья 10 миллиард кубометрга кхоачаш газ.

Цу юкъа ширача ирански городера Исфаганера 43 километр гаьна хьалъе йолаьй хьалхарча этапе хӀара шера дегӀаухача Ирана промышленноста геттара чӀоагӀа эшаш йолча продукце 500 — 600 эзар тони тергйолаш йола металлургически завод. Укхаза а иштта доттагӀал долаши вӀаши новкъостал деши ба. Советски наха ирански болхлошта дӀагел шоай знанеши опыти. ХӀанзарча тайпара йолча металлургически гиганта чоалхане машинаш Ӏомае езаш ма бий уж. Теркал ца еш йита йиш яц заводa проекта укх тайпара лоархӀаме башхало: советскии иранский специалисташа эйхха цхьана гӀулакхаш а леладеш оттаьй из. ХӀаьта хӀанз а предприяти шеръяра перспективай хьакъехьара дош хьалхашка эттача хана, советски проектни организацей вийкалаш юха а вӀашагӀкхийттаб шоай ирански коллегашца, из лоархӀаме проблема цхьана къоастаю цар. Иранашца, инженерашца е мугӀарерча болхлошца, къамьл деш хилча, цар даим белгалдоах массе тайпара дешаш къестадеча хана оагӀоний бокъонаш цхьатарра хилар, вӀаший дагардар кхетадеш, шоайла оагӀув хьаллаца кийча болаш уж хилар.

Цхьана леладу советско - ирански гӀулакхаш толаме дегӀаухаш хилар бӀаргагу дуккхача кхыча масалашкара а. ДагадохарагӀа аьлча, цхьана хьалбаь ах бӀаь совгӀа гӀирс ба хӀанз Ирана. Дуккхадараш хӀанзле а эксплуатаце дӀаденнад. Масала, ер шу долалуча юххье Тебризе, Ирана къилбаседентахьа, болх бе йолаеннай 12 эзар киловатт низ болаш йола теплоэлектростанци. Цу цхьан ханна Хойе эксплуатаце дӀаеннай элеватор. СССР технически новкъостал а деш хьалъеш латтача 11 зернохранилищаш ворхалагӀа я из. Гидротехнически узел хьалъяь йоалаш латт доазонна йистерча Аракс яхача хи тӀа. Аракс яхача городе хьалъувтт шера 25—30 эзар тони балха овсарле йолаш йолча машиностроительни завода корпусаш.

Цхьа проекташ кхоачашъеча юкъа, кхыраш увттаю. Дукха ца йоацаш советскии ирански эксперташ хьежар укх гаргарча 12—15 шера цхьана леладергдолча экономически гӀулакхий кердача лостамашка. Предложенешта юкъе я, белгала аьлча, Ирана центральни районашка геологотохкама балхаш дарах, хӀаране 100 эзар киловатт низ хургболаш йола теплоэлектростанцеш хьалъярах, 1500 километр йӀаьха высоковольтни лини хьалйоагӀарах йола рекомендацеш. Массехк рекомендаши дунеи халкъашта юкъерча бувзама, транспорта, промышленни гӀирсаш хьалдара проблемашта йоагӀаш я.

Иране боккха лоархӀам бу цхьана леладеча советско - ирански гӀулакхий кердача перспективай. ЙӀаьххача хана оттаьча рекомендацеша цӀаькха а бакъду шин мехка юкъера гӀулакхаш дика дегӀаухаш хилар.

А. НЕНАШЕВ,
(АПН).

АВГУСТЕРА ХАОТТАМ

СССР гидрометеорологически центро беча хоамагӀа, Кавказа малхбоалехьарча даькъа тӀа август бетта юкъера температура 22—24 градус (боарамал 1—2 градус лакхагӀа), деношка 25—29, буйсашка 14—19 градус йӀовхал йолаш хила тарлу.

Температура лакхъяла тарлу (деношка 30—35, буйсашка 19—23 градус) 7-ча августа денз 13-ча августе а 20-ча августа денз 25 августе а кхаччалца. ШийлагӀа хила езаш я бутт чакхбоалаш (деношка 15—19, буйсашка 5—10 градус мара йӀайха йоацаш). КӀезиг-дукха морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш ха хила тарлу 5 августера 7-ча августеи 21 августера 25 августеи кхаччалца. Вокх юкъейисача хана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка ды къувкъаш догӀа а делхаш, малхбоалехьареи къулба-малхбоалехьареи, 19 августера денз 21 августе кхаччалцеи тӀеххьарча пхе дийнахьеи къилбаседа-малхбузехьара секунде 4—8 метр, хьалхарча, диълагӀча, тӀеххьарча пхе дийнахь секунде 12—17 метрга кхоачаш чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хила мег.

* * *

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе кӀезиг-дукха, цхьаццайолча моттигашка нонагӀо догӀа а делхаш, ды а къувкъаш, къилбаседа-малхбузехьара гӀаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гӀолла 26—31, Грозне 27—29 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу. ДӀахорча шин деи шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе кӀезиг-дукха ды къувкъаш догӀа а делхаш хаьда лостам боацаш гӀийло, гӀаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буйсашка 13—18, деношка 24—29 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор
М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгӀа, хьажа

30 июль

РАДИО

6.30 — Юрта Ӏуйре (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Ялат чуэцара дневник. 8.27 — Виневский. Концерт. 8.45 — «РадиоладувгӀархой письмойх йола» передача (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Концерт. 16.30 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала). 16.45 — «Гойтара агитаци кхайтӀарча стане» яха беседа (эрсий меттала). 17.00 — КПСС Центральни комитета июльски Пленума сопамаш кхоачашде. (нохчий меттала). 17.15 — Ашараш. 17.30 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала) 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (гӀалгӀай меттала). 18.00— Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30— Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

12.00 — Школьни каникулий деношка. «Велла зӀамига вар» яха художественни фильм. 18.00 — Передачай программа. 18.06 — Социализма дуне. 18.35 — Дешархошта. Новгорски совхоза кхашка (нохчий меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.15 — «Цхьан дезала юкъе». Фоторепортаж (гӀалгӀай меттала). 19.25 — Телевизионни кердадараш (гӀалгӀай, эрсий меттала). 20.00 — Шун хаттараштa жоп лу оаха. Связа производственно - технически управлене начальника Мельниченкой выступлени. 20.15 — Дунеи хьалхаштa юкъера обозрени. 20.30 — «Керттера тешт» яха художественни фильм 21.40 — Передачай программа. 21.45 — Концерт.

31 июль

РАДИО

6.30 — Юрта Ӏуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Ялат чуэцара дневник. 8.27 — Эстрадни ашараш. 8.45 —Къона тӀехье» (гӀалгӀай меттала). 9.00 — Москва 16.00 — Халкъа ашараш. 16.30 — «Культура учреждененаш — кхай къахьегамхошта» яха передача. (нохчий меттала). 16.45 — Ялат чуэцаш къахьегаш бохкачарна дола концерт. 17.15 — «Юрта сайре тӀаенай» яха радиокорреспонденци (гӀалгӀай меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.35 — Хоамаш. 18.40 — «Уналцӏено» яха телевизионни журнал (нохчий меттала). 19.00 — Киножурнал. 19.10 — Сийлен телевизионни Доска. 19.30 — «Ха». Информационни программа. 20.00 — Концерт. 20.55 — Передачай программа. 21.00— «Зайчик» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боаламийи письмойи отделий—3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект. 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный. ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11: ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05118. Заказ № 6037.